

Ο ΜΕΝΤΩΡ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΟΔΙΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Τὰ διαφεύγοντα τοὺς πολλοὺς, ὑφ' ἑτέρων δ'
εἰρημένα σποράδην ἢ πρὸς ἀναθήμασιν ἢ ψη-
φίσμασιν εὐρημένα παλαιοῖς πεπεύραμαι συνα-
γαγεῖν, οὐ τὴν ἄχρηστον ἀθροίζων ἱστορίαν,
ἀλλὰ τὴν πρὸς κατανόησιν ἥθους καὶ τρόπου
παραδιδούς.

Πλουτ. Νικίας 1, 5

Ο ΜΕΝΤΩΡ, Χρονογραφικὸ καὶ Ἱστοριοδιηγητικὸ Δελτίο τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας,
ἐκδίδεται τὸν Ἀπρίλιο, Ἰούνιο, Ὀκτώβριο καὶ Δεκέμβριο κάθε ἔτους
μὲ τὴν ἐπιμέλεια τοῦ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ

Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ:

Πρὸς τοὺς Ἐταίρους: Δημοσιογραφικά: 29-44 • Β. Χ. ΠΕΤΡΑΚΟΥ, Μνημεῖα ποῦ
περιοδεύουν. Ἡ Καπνικαρέα καὶ ἡ τύχη της: 45-49 • ΣΤΕΦΑΝΟΥ Δ. ΗΜΕΛΛΟΥ, Ὁ
Γεώργιος Μιστριώτης λαογραφῶν: 50-53 • Β. Χ. ΠΕΤΡΑΚΟΥ, Μία μέρα πετρωμένη:
54-62 • Πρακτικὸ τῆς Α' Τακτικῆς Γενικῆς Συνέλευσης τῆς 7 Μαΐου 2006: 63-83
• Δωρεές: 84.

Ἐκδοτικὴ φροντίδα Ἡλέκτρας Ἀνδρεάδη

ISSN 1105-7181

© Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία, Πανεπιστημίου 22, 106 72 Ἀθήναι
Fax 210 3644996 • τηλ. 210 3625531 • archetai@otenet.gr • www.archetai.gr

Ο ΜΕΝΤΩΡ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΟΔΙΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΔΕΚΑΤΟ ΕΝΑΤΟ • ΤΕΥΧΟΣ 79 • ΙΟΥΝΙΟΣ 2006

Πρὸς τοὺς Ἐταίρους

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Φαίνεται, ὅτι ὅσα λέγω, μία φορά τὸ χρόνο, κατὰ τὴ δημόσια ἔκθεση τοῦ Ἔργου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, δὲν εἶναι πάντα κατανοητὰ ἀπ' ὅλους, παρὰ τὴ μεγάλη μου ἐπιθυμία νὰ εἶμαι σαφής. Ἰσχύει ἐδῶ, πιστεύω, ἡ φράση τοῦ Ἡρακλείτου ἀπὸ τὴν Ἔφεσο (6ος-5ος αἰ. π.Χ.) «τοῦ λόγου δ' ἐόντος ξυνοῦ ζώουσιν οἱ πολλοὶ ὡς ἰδίαν ἔχοντες φρόνησιν» (ἀπόσπ. 2 Diels/Kranz).

Ἀφορμὴ γιὰ ὅσα ἀκολουθοῦν εἶναι ἓνα σημεῖωμα πὸν δημοσιεύθηκε στὴν ἐφημερίδα Τὰ Νέα (8 Μαΐου 2006). Τὸ σημεῖωμα περιέχει ἀπόψεις γιὰ τὴ σημερινὴ πορεία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, οἱ ὁποῖες βασίστηκαν σὲ τμῆμα τῆς ἔκθεσός μου πὸν δὲν τυπώθηκε στὸ Ἔργον. Ὁ λόγος πὸν δὲν τυπώθηκε εἶναι ὅτι ὁ τόμος ἐτοιμάζεται τὸν Δεκέμβριο, καὶ κατὰ τοὺς μῆνες πὸν ἀκολουθοῦν ὡς τὸν Μάιο συμβαίνουν σχεδὸν πάντα πράγματα πὸν ἀξίζει νὰ μνημονευθοῦν, ἔστω καὶ προφορικῶς. Τὸ μικρὸ ἀλλὰ πικρὸ σημεῖωμα τῶν Νέων εἶναι τοῦτο:

«Φτώχεια» καὶ γκρίνια

Μόλις δέκα ἀνοιχτὰ ἀνασκαφικὰ μέτωπα ἔχει τὸ μακροβιότερο ἐπισημονικὸ ἴδρυμα τῆς χώρας, ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία, πὸν ἔκανε χθὲς τὸν ἐτήσιο ἀπολογισμὸ τῆς μετρώνιας πολλὰς ἀπουσίες ἀπὸ τὸ ἀκροατήριον. Καὶ μπορεῖ τὸ 2005 νὰ ἀναδεικνύεται ὡς μία ἀπὸ τὶς φτωχότερες

ἀνασκαφικά χρονιές για τὴν γεραρὰ Ἐταιρεία (τὴν παράσταση καὶ πάλι ἔκλεψαν ἡ Μεσοσηνὴ καὶ ἡ Δωδώνη), ἀλλὰ ἡ φτώχεια περιορίστηκε σὶδ ἔργο καὶ οὐχὶ σὶν γκρίνια τοῦ γενικοῦ τῆς γραμματεῖα καὶ ἀκαδημαϊκοῦ Βασίλη Πειράκου. Ἀπὸ τὰ κανονικά του σχολία δὲν ξέφυγαν καὶ πάλι ὁ ἀπόηχος τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγόνων, ἡ ἀρχαιολατρία ὀρισμένων πὸν μιμοῦνται τὰ ἀρχιτεκτονικά πρότυπα τῆς ἀρχαιότητος – εἰρωνικὸ σχολίο σὶν ρωμαϊκοῦ τύπου βίλα σὶν Σχοινοῦσα –, οἱ ἀναστηλώσεις μνημεῖων μὲ νέο ἕλικό, ὅπως τὰ κιονόκρανα πὸν θὰ βροῦν θέση σὶν Προπύλαια τῆς Ἀκρόπολης, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν νέων μουσείων, ὅπως τοῦ Νέου Μουσείου Ἀκροπόλεως καὶ τῆς Πάτρας. Οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ, ἀλλὰ ἡ Ἐταιρεία ἔχει δείξει σὶν παρελθὸν πὸς τὰ ἔχει καταφέρει καλά καὶ μὲ τὰ πολλά. Ἡ συρρίκνωση τοῦ ἀνασκαφικοῦ ἔργου καὶ ἡ ἐντεινόμενὴ κριτικὴ εἶναι σημάδι προσωρινῆς κάμψης ἢ παρακμῆς; Μ. Α.

Κάνουν ἐντύπωση σὶν συντάκτη τοῦ σημειώματος οἱ λίγες ἀνασκαφές πὸν διεξάγει ἡ Ἐταιρεία, μόλις δέκα. Ἀλλὰ ὁ μικρὸς ἀριθμὸς τῶν ἀνασκαφῶν δὲν εἶναι «φτώχεια»: εἶναι ἐπιστημονικὴ πολιτικὴ, πὸν ἐξέθεσα σὶν πρόλογο τῆς Ἱστορίας τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἥδη τὸ 1987, ὡς ἀναγκαῖα νὰ ἐφαρμοθεῖ τὴ χρονιὰ ἐκεῖνη, εἶχε συμπληρώσει 150 χρόνια βίου: «Γιὰ νὰ ἔχει τὴ θέση τῆς Ἐταιρείας καὶ σὶν μέλλον πρέπει νὰ ἐγκαταλείψει μὲγάλο μέρος τῶν τρόπων τοῦ παρελθόντος καὶ νὰ συγκεντρώσει τὶς προσπάθειές τῆς, ἀπὸ δῶ καὶ πέρα, σὶν μελέτη καὶ τὴ δημοσίευση κυρίως τῶν ὄσων ἀποκάλυψε κατὰ τὰ 150 χρόνια πὸν πέρασαν». Τὰ ἔγραφα ὡς Σύμβουλος τῆς Ἐταιρείας. Ὡς Γενικὸς Γραμματεὺς τὰ ἐφάρμοσα. Αὐτὴ ἡ ἀρχὴ τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἀνασκαφῶν τηρεῖται ἀπαρεγκλίτως ἀπὸ τὸ 1988. Τὴ χρονιὰ ἐκεῖνη ἔκανε ἡ Ἐταιρεία 35 ἀνασκαφές τὶς ὁποῖες μείωσαμε σὲ 10 ἕως τὸ 2005. Τὸ Συμβούλιο πιστεύει, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν ὅλοι οἱ ἀρχαιολόγοι, ὅτι τῶρα πλέον ἀνασκαφές πρέπει νὰ γίνονται μόνον ὅταν ὑπάρχει κίνδυνος νὰ καταστραφοῦν ἀρχαῖα ἢ ὅταν πρέπει νὰ ὀλοκληρωθεῖ κάποια ἔρευνα γιὰ νὰ δημοσιευθεῖ. Οἱ ἀνασκαφές πὸν γίνονται ἀπὸ τὶς Ἐφορεῖες τῶν Ἀρχαιοτήτων εἶναι ἀναριθμητές. Εἶναι ἀναγκαστικές, σωστικές, καὶ εἶναι καὶ πολὺ σημαντικὲς καὶ προσθέτουν συνεχῶς νέες ἀρχαιότητες σ' αὐτὲς πὸν ὑπάρχουν, πὸν πρέπει νὰ μελετηθοῦν καὶ νὰ δημοσιευθοῦν. Σκέπτεται κανεὶς τί ἄλλος εἶναι ἢ δημοσίευση τῶν εὐρημάτων πὸν ἔγιναν σὶς ἀνασκαφές τοῦ

ύπογείου σιδηροδρόμου; Πρὶν ἀπὸ χρόνια, ἐπὶ Ὑπουργοῦ Πολιτισμοῦ τοῦ κ. Τζαννῆ Τζαννετάκη, εἶχε ἀνασταλεῖ ἡ διενέργεια συστηματικῶν ἀνασκαφῶν ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία, γιατί εἶχε κριθεῖ ὅτι προσέθεταν μεγάλο ἐπιστημονικὸ βάρος στὰ μέλη τῆς Ὑπηρεσίας, τὰ ὁποῖα δὲν μπορούσαν πλέον νὰ ἀνταποκριθοῦν σὲς συνεχῶς ἀυξανόμενες ὑποχρεώσεις τους. Δὲν εἶναι φτώχεια ὁ μικρὸς ἀριθμὸς τῶν ἀνασκαφῶν ἀλλά, ἀντιθέτως, δημιουργία πλούτου. Μὲ λιγότερες ἀνασκαφές ἡ Ἐταιρεία ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ προχωρήσει μὲ μεγαλύτερη εὐχέρεια σὲ αὐτὸ ποὺ λέγω παραπάνω, σὲς δημοσιεύσεις.

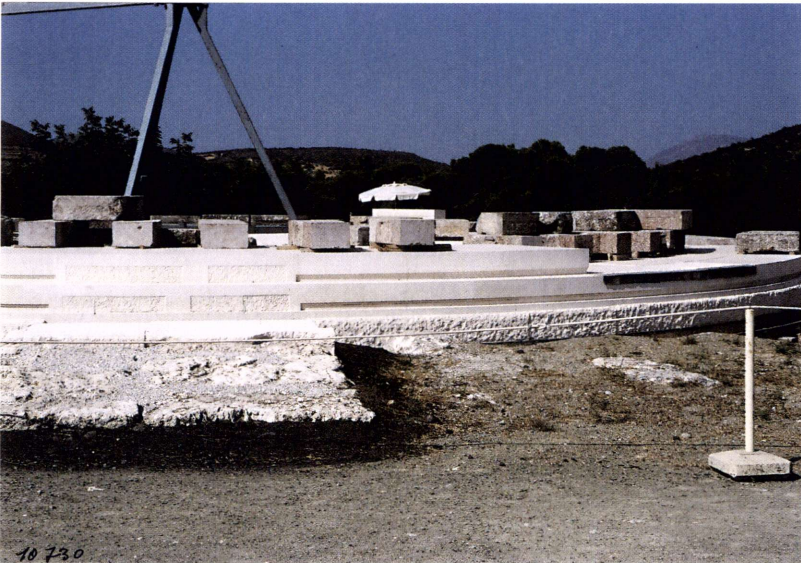
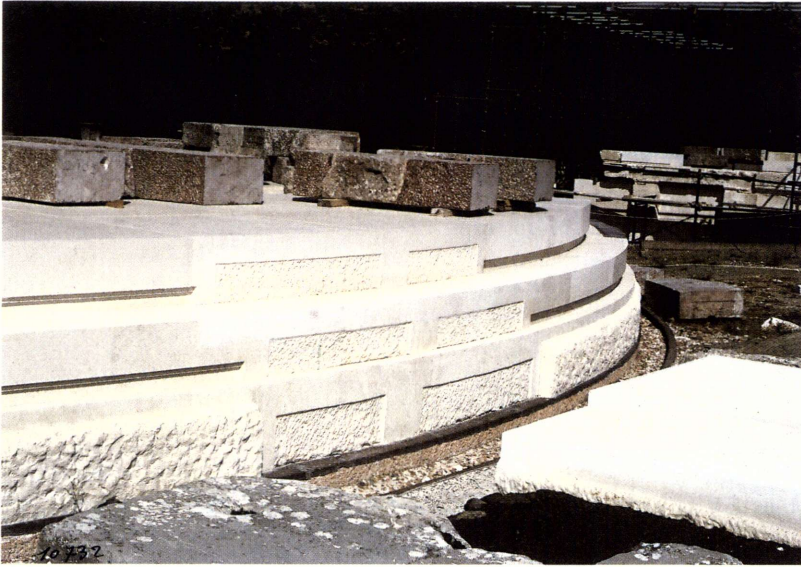
Τὸ 1988 ὁ κατάλογος τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἐταιρείας, ὅσα εἶχε ἐκδώσει δηλαδὴ ἐπὶ 150 χρόνια, περιλάμβανε, ἐκτὸς τῶν περιοδικῶν, 100 τίτλους μονογραφιῶν. Στὰ 18 χρόνια ποὺ ἀκολούθησαν (1988-2006) οἱ μονογραφίες ἔφθασαν τὲς 240. Μέσα σ' αὐτὲς εἶναι πολλὲς συστηματικὲς δημοσιεύσεις μνημείων καὶ παλαιῶν καὶ προσφάτων ἀνασκαφῶν. Πέρνει μόνον δημοσιεύτηκε ἢ ἀνασκαφὴ στὸ Τσέπν, τοῦ Σπυρίδωνος Μαρινάτου, ἀπὸ τὴν Μαρία Παντελίδου, ἢ κεραμικὴ τῆς Μεγάλης Τούμπας τῆς Βεργίνας ἀπὸ τὴν Στέλλα Δρούγου, οἱ ἐπιγραφές τῆς Ἐλευσίνος ἀπὸ τὸν Kevin Clinton, οἱ ἀρχαῖοι πύργοι τῆς Ἀμοργοῦ, ἀπὸ τὴ Λίλα Μαραγκοῦ. Νομίζω ὅτι τὰ ἀποτελέσματα καὶ τῶν 10 ἀνασκαφῶν τοῦ 2005, ἢ τῶν 35 τοῦ 1988, δὲν ἰσοσταθμίζουν σὲ σπουδαιότητα μὲ τὰ τέσσερα βιβλία τῆς χρονιάς ποὺ πέρασε. Μιὰ ἀνασκαφὴ μπορεῖ νὰ προκαλεῖ ἐντύπωση ὅταν παρουσιάζονται τὰ εὐρήματα, μὲ τρόπο φευγαλέο, σὲ διαλέξεις ἢ σὲς ἐφημερίδες. Δὲν προσφέρουν ὅμως οὔτε οἱ διαλέξεις οὔτε οἱ ἐφημερίδες τίποτε τὸ ἐπιστημονικό. Ἀντιθέτως προκαλοῦν σύγχυση, πολλὲς ἀπορίες, καὶ δημιουργοῦν ἀνεκπλήρωτη προσμονή.

Ὑπῆρξε, κατὰ τὸ σημεῖωμα, μὴ ἀποδεικνύομενη κατὰ τὴ γνώμη μου, «φτώχεια» σὲς ἀνασκαφές καὶ «πλοῦτος» σὲ γκρίνια τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως. Ὡς γκρίνια δὲ ἐννοοῦνται, ὑποθέτω, οἱ παρατηρήσεις περὶ μουσειῶν καὶ ἡ ἀντίθεση πρὸς τὴν ἀνακατασκευὴ τῶν ἀρχαίων μνημείων. Κατὰ τύχη ἐπισκέφθηκα σὲς 29 Μαΐου ἓνα μεγάλο, ἀνακατασκευασμένο τελευταῖα, ἐπαρχιακὸ μουσεῖο ποὺ εἶχα διευθύνει πρὶν ἀπὸ μερικὲς δεκαετίες. Ἴσως θὰ ἦταν καλύτερα νὰ μὴν ἔβλεπα ποῦ τὸ ἔφερε ἢ ἀλαζονεία τῆς ἄγνοιας, ἢ ἀφθονία τῶν χρημάτων καὶ ἡ ὀλυμπιακὴ λαίλαπα.

Νομίζω ότι τὰ μουσεῖα πὸν γίνονται τὰ τελευταῖα χρόνια μὲ σκοπὸ νὰ ἔχουν πνευματικὸ περιεχόμενον καὶ χαρακτήρα, ἀλλὰ συγχρόνως νὰ παρέχουν ἐμπορικὲς καὶ ψυχαγωγικὲς εὐκολίες, εἶναι ἔργα ἀποτυχημένα, ξεκομμένα ἀπὸ τὸν σκοπὸ τους καὶ γι' αὐτὸ ἀσυμπαθῆ καὶ νεοπλουτικά. Ἡ ἔξω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ τὴ Θεσσαλονικὴ Ἑλλάδα ἐξακολουθεῖ, ὡς τοπίο, νὰ εἶναι ἡ χῆρα τοῦ μέτρου. Ὅταν μὲ τὴν κατασκευὴ ἑνὸς μουσείου σ' ἓναν τόπον ὠραῖο, ἱστορικὸ, ξεπερνᾶμε τὸ μέτρο, τότε ζημιώνουν καὶ ὁ τόπος καὶ τὰ ἀρχαῖα πὸν αὐτὸ περιέχει.

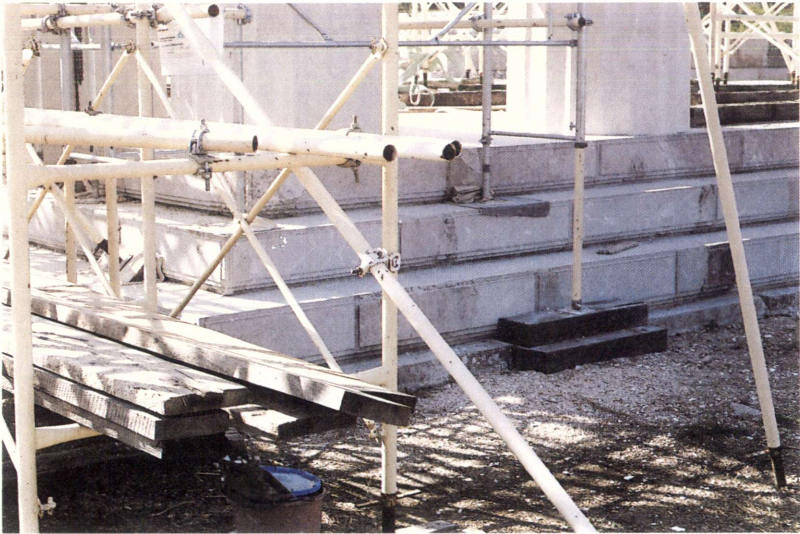
Ὁ ἐπίσης κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια ἐκτροχιασμὸς τῶν ἀναστηλώσεων, πὸν μεταβάλλονται σιγὰ-σιγὰ σὲ ἀνακατασκευὲς τῶν ἀρχαίων μνημείων, δὲν προκαλεῖ μεγάλη ἀνησυχία μόνον σὲ μένα ἀλλὰ καὶ σὲ πλῆθος ἀνθρώπων εἰδικῶν ἢ φιλαρχαίων. Δὲν ἦταν γκρίνια ὅσα εἶπα ἀλλὰ διαπίστωση ἑνὸς ἐπιστημονικοῦ ἀτοπήματος μὲ βλαπτικὲς συνέπειες γιὰ τὰ μνημεῖα. Τὸ φαινόμενο δὲν εἶναι νέο στὴν Εὐρώπῃ. Στὴν Ἑλλάδα δὲν ὑπῆρχε παρὰ σὲ πολὺ μικρὸ βαθμὸ. Θυμίζω, λ.χ. τὸ *demi-pronubo* τοῦ Ὀλυμπίου πὸν ἔφτιαξε ὁ Γιάννης Τραυλὸς καὶ τὴν ἀντίδραση πὸν τότε δημιουργήθηκε. Ἡ σποὰ τοῦ Ἀπτάλου, χρήσιμο καὶ διδακτικὸ κατὰ τ' ἄλλα οἰκοδόμημα, δὲν εἶναι ἀναστήλωση· προκάλεσε ἀντίδραση ἐπειδὴ ἓνα νέο κτίριο κατασκευάστηκε πάνω στὰ λείψανα τοῦ ἀρχαίου μνημείου καὶ μέσα σ' ἓναν ἀρχαιολογικὸ χῆρον· ἀλλὰ σήμερον παρουσιάζεται ὡς ἀρχαῖο ἢ ὡς «ἀναστήλωση» τοῦ ἀρχαίου, πράγμα πὸν δὲν εἶναι ἀλήθεια, παραπλανᾷ τοὺς πολλοὺς καὶ τοὺς ὀδηγεῖ σὲ λανθασμένες ἐκτιμήσεις τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπιστήμης. Θὰ ταίριαζε περισσότερο στὸν Ἐθνικὸ Κῆπον ὡς κλασικιστικὴ μίμηση, ὡς ἔργο βασιλικῆς νοοτροπίας.

Τῆς θόλου τῆς Ἐπιδαύρου δὲν σώζονταν τόσα μέλη γιὰ νὰ ἀναστηλωθεῖ. Θεωρήθηκε λοιπὸν ἐπιστημονικότερον νὰ ξαναφτιαχθεῖ. Ἐφ' ὅσον ἡ ἀνακατασκευὴ ἔχει γίνει ἔως τὸν στυλοβάτη, εἶναι κρίμα νὰ μὴ γίνουν καὶ οἱ κολόνες τῆς, καὶ τὰ κιονόκρανα καὶ ὁ θριγκός. Ζήτημα ἀκριβῶν μετρήσεων εἶναι, καλῶν τεχνιτῶν καὶ εὐρωπαϊκῶν προγραμμάτων, πὸν θὰ ἐξασφαλίζουν τὴν ἀένανη χρηματοδότηση τοῦ ἔργου πὸν ἀρχίζει ἀλλὰ δὲν τελειώνει ποτέ. Βρισκόμαστε πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὰ συμπεράσματα πὸν διατυπώθηκαν κατὰ τὴ Διάσκεψη Συντηρήσεως Ἀρχαίων καὶ Ἱστορικῶν Μνημείων στὴν Ἀθήνα (1931) καὶ στὸν Χάρτη τῆς Βενετίας (1964).

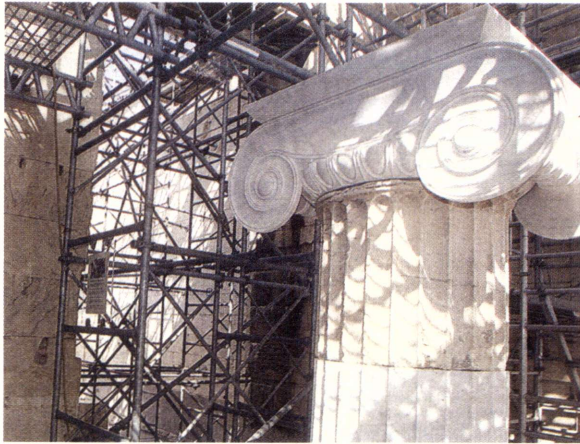
Οἶκμα δὲ περιφερὲς λίθου λευκοῦ, καλούμενον Θόλος - - θέας ἄξιον - - Πολύκλειτος γὰρ - - καὶ οἶκμα τὸ περιφερὲς ὁ ποιήσας ἦν (Παυσ. Π 27, 3 καὶ 5).

Στόχος τῆς ἀνακατασκευῆς καὶ αὐτοῦ τοῦ μνημείου εἶναι «νὰ ἀποδοθεῖ πάλι στοὺς ἐπίπεδους ἐρειπῶνες μέρος τοῦ ἀρχικοῦ τους χαρακτήρα καὶ ἡ τρίτη διάσταση» (Δῆμος Ἀσκληπιείου, *Ὀμφαλὸς τῆς Τέχνης*, Πανόραμα 2004 σ. [6]).

Ἡ θεωρία τῆς ἀνακατασκευῆς τῶν μνημείων εἶναι γνωστὴ ἀπὸ παλιά: «Δὲν μπορούμε νὰ καταδικάσουμε τοὺς πολλοὺς μὴ εἰδικούς σὲ ἀποχὴ ἀπὸ τὴ βίωση τῶν μνημείων, ἐπειδὴ, μὴ ἀσχολούμενοι μὲ βιβλία καὶ σχέδια, δὲν ἔχουν τὴν πνευματικὴ καλλιέργεια νὰ ἀνασυνθέσουν ἕνα δύσκολο σύνολο ἀπὸ membra disjecta» (*Ὁ Μέντωρ* 37, 1996, 76).

Τὸ νέο ἰωνικὸ κιονόκρανο τῶν Προπυλαίων· «κοιτώντας το ἀντιλαμβά-
νεσαι ἀμέσως ὅτι δὲν βρίσκεσαι μπροστὰ σὲ μιὰ ἐπιτυχημένη ἄσκησι
ἐπιστημονικῆς ἀκρίβειας καὶ τεχνικῆς ἐπιδεξιότητος ἀλλὰ ὅτι ὁ σχεδια-
σμός ἦταν ἔργο ἐνὸς καλλιτέχνη» (Τὸ Βῆμα, 7 Μαΐου 2006).

Τὸ νέο ἰωνικὸ κιονόκρανο τῶν Προπυλαίων παρουσιάστηκε μὲ
φιλοδοξίες: «ἀναπαράγει μὲ ἀκρίβεια τὴ γεωμετρικὴ μορφή καὶ
τὴς γλυπτικῆς λεπτομέρειες» τοῦ ἀρχαίου πρωτοτύπου (Τὸ Βῆμα 7
Μαΐου 2006). Ὅσοι τὸ δοῦν θὰ διαπιστώσουν «ὅτι οἱ σημερινοὶ
Ἕλληνες φυλάττουν τὰ μνημεῖα τους καὶ τὰ προσοσιεύουν ὡς ἱερά,
καὶ πῶς ἡ συνέχεια τῆς τέχνης εἶναι δεδομένη» (Ἡ Καθημερινὴ
30 Ἀπριλίου 2006). Γιὰ τὰ ἰωνικὰ κιονόκρανα τῶν Προπυλαίων ὁ
William Bell Dinsmoor εἶχε γράψει, ὅτι «the capitals are the most
beautiful of the Periclean age». Τὸ κιονόκρανο, ὅπως φαίνεται
ἀπὸ τὴς φωτογραφίες καὶ προκύπτει ἀπὸ τὴς περιγραφές, θὰ εἶναι
ἄριστα κατασκευασμένο ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθεῖ, ὅτι
ἀναπληρώνει κάποιο ἀρχαῖο πὸν λείπει, ὅπως οἱ συμπληρώσεις τοῦ
Thorwaldsen στὰ γλυπτὰ τῆς Ἀφαιίας δὲν ἀπέδιδαν τὴν ἀρχαία
τέχνη καὶ γι' αὐτὸ ἀφαιρέθηκαν.

Ἡ λογικὴ τῶν σημερινῶν κατασκευαστῶν ἀρχαίων μνημεῖων
ὀδηγεῖ σὲ ἐπιστημονικὸ ἀδιέξοδο ἀπὸ τὸ ὅποιο εἶναι ἀδύνατο νὰ
βγοῦν. Ποιὸς ἀρχιτέκτων ἢ ἀρχαιολόγος θὰ σταθεῖ νὰ μελετήσει
ὡς ἀρχαῖο τὸ πρόσωπο τοῦ Ὀλυμπίου; Δὲν ἀνήκει πουθενά. Οὔτε
ἀρχαῖο εἶναι, γιὰ νὰ ἐνδιαφέρει ἐπιστημονικῶς, οὔτε καλλιτέ-

χνημα. Είναι αντίγραφο ή μίμηση και είναι λιγότερο ενδιαφέρον από, λ.χ., τὸ Καστέλλο τῆς Ρόδου, κτίσμα νεώτατο, πὸν ἐκφράζει μὲ ἀπεχθῆ ἰδεολογία ἢ ὁποῖα ἐπιβλήθηκε στοὺς ἀνθρώπους καὶ πολλοὺς ταλαιπώρησε. Ἔχει τουλάχιστον κοινωνικὸ καὶ ἱστορικὸ ἐνδιαφέρον.

Σύγχρονης κατασκευῆς στοὰ στὸ νησί Σχοινοῦσα (Ἡ Καθημερινή, 19 Ἀπριλίου 2006).

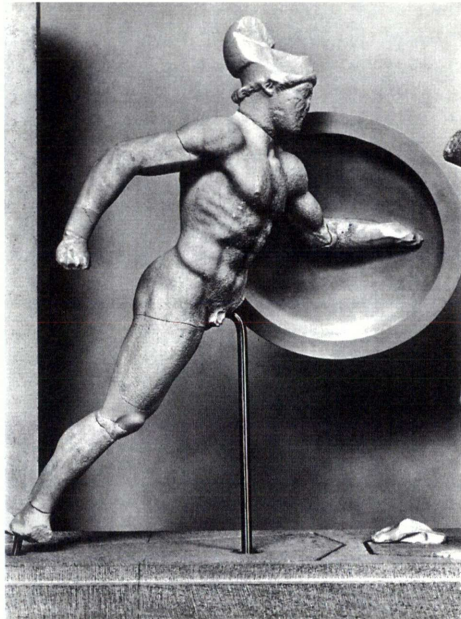
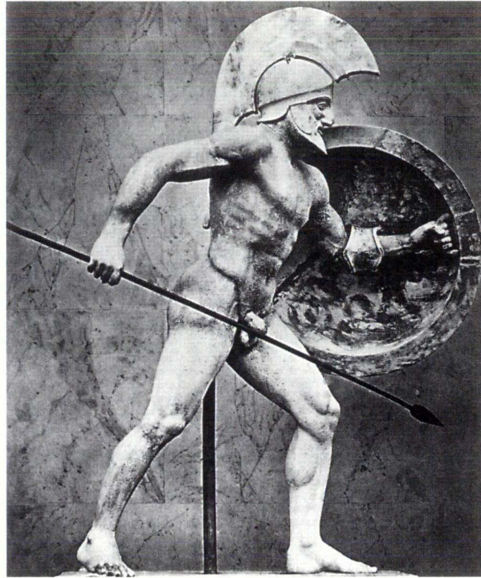
Ἐκ τῆ «ρωμαϊκοῦ τύπου βίλα» στὴ Σχοινοῦσα γνωρίζω, ἀπὸ φωτογραφία μόνον, τὴ στοὰ πὸν χαρακτηρίζει τὸν νεοπλουτισμὸ τῶν ἰδιοκτητῶν τῆς. Ἡ στοὰ σὶν Πύργου τῆς Τήνου εἶναι στὴν πραγματικότητα σάση λεωφορεῖων καὶ ἡ κατασκευὴ τῆς δείχνει τὸ πνεῦμα τῆς ἀμίλλας καὶ τὴν μαστοριά ἐκείνων πὸν τὴν ἔφτιαξαν. Κάτι οὖν ἢ τέχνη γιὰ τὴν τέχνη. Δὲν εἶναι ἀρχαία, δὲν φιλοδοξοῦν οἱ τεχνίτες τῆς νὰ εἶναι, καὶ δὲν τὴν θεωροῦμε ἀρχαία.

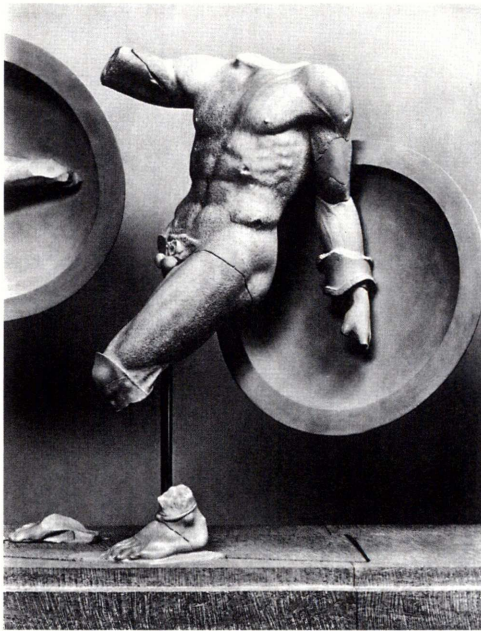
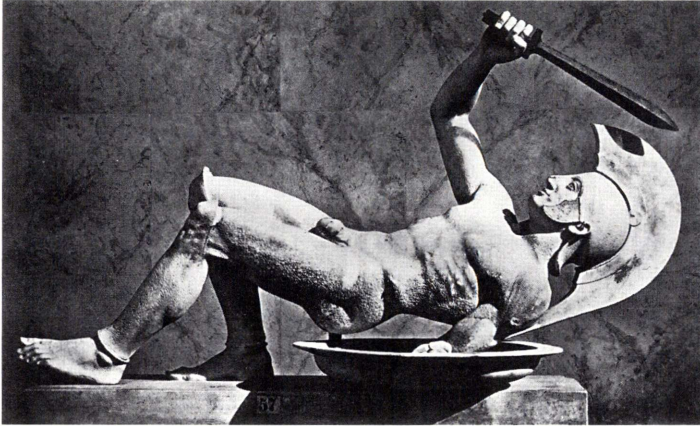
Ἡ τελευταία καὶ σημαντικὴ φράση τοῦ σημειώματος: «Ἡ συρρίκνωση τοῦ ἀνασκαφικοῦ ἔργου καὶ ἡ ἐντεινόμενη κριτικὴ εἶναι σημάδι προσωρινῆς κάμψης ἢ παρακμῆς;» Οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο. Εἶναι σημάδι ζωιάνιας, ἀκμῆς καὶ δημιουργικῆς πορείας. Γιὰ τὶς ἀνασκαφὲς ἀνέλυσσα προηγουμένως, ὅτι εἶναι ἐπιστημονικὴ πολιτικὴ τῆς Ἑταιρείας νὰ περιορισθεῖ ὁ ἀριθμὸς τους καὶ νὰ αὐξηθοῦν οἱ δημοσιεύσεις. Ἡ «ἐντεινόμενη κριτικὴ» δὲν εἶναι

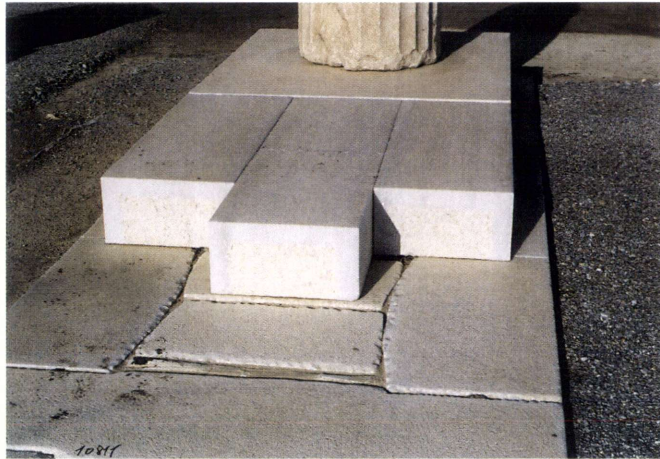
«Ἡ καλλιτεχνικὴ μαρμάρινη στάση λεωφορείων στὸ[ν] Πύργο [Τήνου]. Ἕνα ἔργο στὸ ὁποῖο οἱ Πανορμίτες μαρμαρογλύπτες καὶ τεχνίτες ἔβαλαν ὄλο τὸ μεράκι τους καὶ τὴν προσωπικὴ τους ἐργασία – προσφορὰ στὴν ἰδιαίτερη πατρίδα τους καὶ τὴν Ἱστορία» (Παν ... ὀρμητικά, Ἀπρίλης 2006 ἀρ. φ. 1).

κριτικὴ ἀλλὰ διαπίστωση γεγονότων καὶ τοποθέτησή τους κατὰ τοὺς κανόνες τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς δεοντολογίας. Ἡ κριτικὴ χρειάζεται διεξοδικὴ ἐξέταση τῶν πραγμάτων, ὥστε ὅσα ἀρνητικὰ σημεῖα ἐπισημάνει κανεὶς νὰ ἀποδεικνύονται. Στὴν ἔκθεση τοῦ ἔργου δὲν ὑπῆρχε ὁ ἀναγκαῖος χρόνος. Τὸ ὅτι ἡ ἀφθονία τῶν χρημάτων καὶ ἡ κακία τῶν καιρῶν ἐπέτρεψαν νὰ ἀνακατασκευαστοῦν μερικῶς σημαντικότερα γιὰ τὴν ἀρχαία ἀρχιτεκτονικὴ μνημεῖα, δὲν σημαίνει ὅτι ὅλοι δέχονται καὶ ἐπικροτοῦν τὴν ἀνακατασκευὴς αὐτῆς ποὺ τὰ ἀλλοιώνουν, ἔστω κι ἂν οἱ συντελεστές τους ἐπιδιώκουν νὰ πείσουν ὅτι τὸ σημερινό, τὸ καινούργιο, εἶναι ἀρχαῖο καὶ ἡ ἐργασία ποὺ ἔγινε εἶναι ἀναστήλωση. Ὅπως ὁμως περιγράφεται ὁ ἕναν παλιὸ ὄρισμό, ἀναστήλωση εἶναι ἡ «ἄρσις τῶν πεσομένων μαρμάρων καὶ ἀποκατάστασις τῶν ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀρχικὴν τῶν θέσιν. Δὲν ἐπιτρέπεται προσθήκη νέων τεμαχίων ἢ οἰαδήποτε ἄλλη παρέμβασις, παρὰ μόνον ἐν ἐσχάτῃ τεχνικῇ ἀνάγκῃ, πρὸς ἔδρασιν τῶν ἢ πλήρωσιν κενοῦ περιορισμένης ἐκτάσεως, ἢ πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ στερέωσιν τῶν. Δὲν ἐπιτρέπεται τεχνητὴ παλαιώσις πρὸς ἐξαπά-

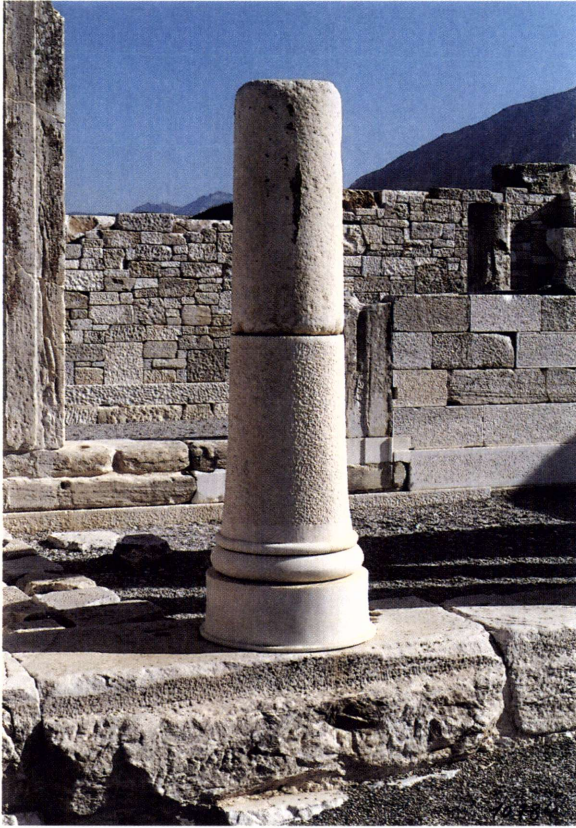
Αίγινα. Ναός της Ἀφαίας. Μορφές τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος. Οἱ μορφές στὸ ἄνω μέρος τῶν σελίδων εἶναι ὅπως συμπληρώθηκαν ἀπὸ τὸν Δανὸ γλύπτη Bertel Thorvaldsen (1768 ἢ 1770-1844), ἐξέχοντα ἐκπρόσωπο τοῦ νεοκλασικισμοῦ. Οἱ κάτω εἰκόνες εἰκονίζουσι τὰ ἴδια γλυπτὰ, ὅπως ἐκτίθενται σήμερον στὴ Γλυπτοθήκη τοῦ Μονάχου μετὰ τὴν ἀφαίρεση τῶν συμπληρώσεων τοῦ Thorvaldsen.

Στὴ σελίδα αὐτὴ καὶ στὴν ἀντικριστὴ, ἀνακατασκευὲς μνημείων τῆς Νάξου. Φέρουν στὴ μνήμη τοὺς ἐπαινετικοὺς στίχους τοῦ πρώτου Προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας Ἰακώβου Ρίζου Νερουλοῦ γιὰ τὶς μεταφράσεις ἔργων τοῦ Ρακίνα, ποὺ εἶχε κάνει ὁ ἐξαδέλφος του, Ἰάκωβος Ρίζος Ραγκαβῆς, πατέρας τοῦ Ἀλεξάνδρου Ρίζου Ραγκαβῆ, πρώτου Γραμματέως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας:

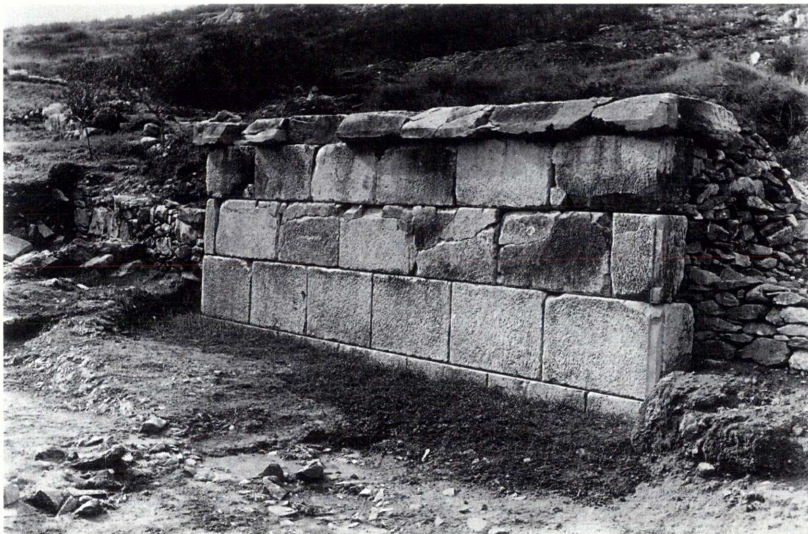
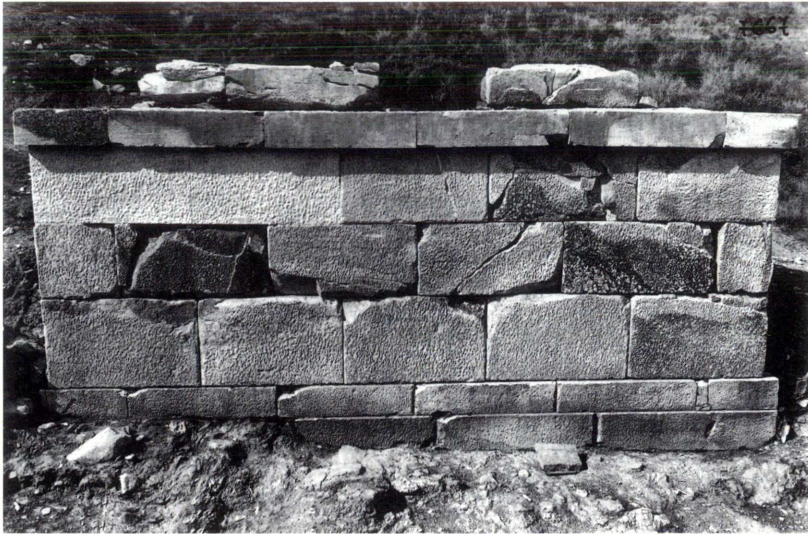
*Ὁ Ρίζος ὁ Ἰάκωβος μετέφρασε Ρακῖνον·
αὐτὸν ἐκεῖνος, ἢ αὐτὸς μετέφρασεν ἐκεῖνον;*

Οἱ στίχοι ὑπονοοῦν ὅτι ἡ μετάφραση τοῦ Ἰακώβου Ραγκαβῆ ἦταν ἀνώτερη τοῦ ἔργου τοῦ Ρακίνα. Ἐδῶ οἱ εἰκόνες φανερώνουν ὅτι οἱ ἀναστηλωτὲς εἶναι ἀνώτεροι τῶν ἀρχαίων δημιουργῶν.

τησιν τοῦ θεατοῦ» (Κώστα Η. Μπίρη, Αἱ Ἀθῆναι ἀπὸ τοῦ 19ου ὡς τὸν 20ὸν αἰῶνα, 1995², 309). Εὐχαρίστως ἡ Ἐταιρεία θὰ δημοσίευσεν στὸν Μέντορα κείμενο πὸν νὰ ἀποδείκνυε ὅτι ὁ Μπίρης κάνει λάθος.

Κάπως ἔτσι, ὑποθέτω, ὀρίζεται ἡ ἀναστήλωση καὶ ἀπὸ τὸν Χάρτη τῆς Βενετίας καὶ πάντα πιστεύω ὅτι πρέπει νὰ τηροῦμε τοὺς κανόνες πὸν μνημόνευσα γιὰ τὸ καλὸ τῶν μνημείων, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι πεδία ἀσκήσεως δεξιολογίας. Ἔχω κάνει στὸν Ραμνούνια πραγματικὰ ἀναστήλωσεις· δὲν λάξενσα ἀρχαῖο λίθο ἢ ἀρχιτεκτονικὸ μέλος, δὲν πρόσθεσα νέο ὑλικὸ παρὰ σὲ ἐλάχιστο ποσοστὸ, ὅπου καὶ ὅταν ἦταν ἀπολύτως ἀναγκαῖο. Δὲν ἀνακατασκεύασα τὸν ναὸ τῆς Νεμέσεως, ἐνῶ μοῦ ἦταν πολὺ εὐκόλο. Τὰ λατομεῖα τῆς Ἀγίας Μαρίας βρίσκονται σὲ ἀπόσταση φωνῆς. Μὲ εὐχαρίστηση

Δύο ταφικοί περίβολοι του Ραμνοῦντος, ὁ ἄνω τῶν Εἰτεαίων, ὁ κάτω τῶν ἀδελφῶν Ἀθηνοδώρου καὶ Δρομοκλέους, ἀναστηλωμένοι. Ὁ ἄνω φέρει συμπλήρωση σὶν τρίτο δόμο, ἀριστερά, σὴν ὁποία εἶναι χαραγμένη ἡ χρονία κατὰ τὴν ὁποία ἐγίνε ἡ ἀναστήλωση.

οἱ κυβερνήτες τῆς τελευταίας τριακονταετίας θὰ περιλάμβαναν σιὰ πεπραγμένα τους ὡς ἀναστήλωση τὴν ἀνακατασκευὴ τοῦ ναοῦ. Μάλιστα ὁ πρωθυπουργὸς δύο φορές ἐπισκέφθηκε τὸν χῶρο καὶ ἔμεινε ἐκεῖ ἐπὶ πολὺ καὶ μὲ εἶχε ρωτήσῃ σχετικῶς.

Ἡ «ἐντεινόμενη κριτικὴ», ἡ πλούσια «γκρίνια» εἶναι σημάδια ἐγγρήγορης. Τὸ ἔργο τῆς Ἐταιρείας, αὐτὸ ποὺ ἐκτιέθηκε, εἶναι σημάδι ἀκμῆς καὶ προόδου. Ὅ,τι προσφέρεται ἐκ μέρους τῆς Ἐταιρείας στὸν τόπο εἶναι γνήσιο καὶ ἀναγκαῖο γιὰ τὴν πρόδοτό του. Τὰ μαθήματα τῆς Σχολῆς τῆς Ἱστορίας τῆς Τέχνης, οἱ συνεχεῖς ἐπιστημονικὲς δημοσιεύσεις, ἡ μόνη ἑλληνικὴ ἀρχαιολογικὴ βιβλιοθήκη, τὰ δημοσιεύματα ποὺ δίδονται δωρεὰν ἢ τὰ πολὺ περισσότερα βιβλία ποὺ πωλοῦνται σὲ χαμηλότιστες τιμές, σὲ μικρὲς ἀγορὲς τῆς Τετάρτης ἢ στὴ μεγάλη τοῦ Μαΐου, κάνουν τὴν ἐπιστήμη προσιτὴ σὲ πολλούς.

Παρὰ ταῦτα εἴμαστε φτωχοὶ καὶ γκρινιάρηδες. Ὅλοι οἱ ἄλλοι, ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἀρχαιολογία εἶναι πάντοτε σημαντικοὶ καὶ εὐχάριστοι. Ἡ ἀντίδραση ὀρισμένων ἀπέναντι σὲ τις περὶ τῶν μνημείων ἀπόψεις τῆς Ἐταιρείας, μοῦ θυμίζει αὐτὰ ποὺ εἶπε ὁ ἔκπιτος βασιλιάς τῆς Σπάρτης Δημάρατος στὸν βασιλιᾶ Ξέρξη, τὸ 480 π.Χ., πρὶν ἀπὸ τὴ μάχη τῶν Θερμοπυλῶν: «Βασιλιᾶ, γιὰ μένα τὸ νὰ σοῦ παρουσιάξω τὴν ἀλήθεια, εἶναι ἡ μέγιστη ἐπιδίωξή μου» (ἐμοὶ γὰρ τὴν ἀληθείην ἀσκέειν ἀντία σεῦ, ὦ βασιλεῦ, ἀγῶν μέγιστός ἐστι. Ἡρόδ. VII 209). Ὅμως οὔτε τοῦ Δημαράτου οἱ γῶμες ἔπεισαν τὸν Ξέρξη, οὔτε οἱ ἀπόψεις τῆς Ἐταιρείας εἰσακούονται. Ἄλλὰ ἐκεῖνοι ποὺ διαμαρτύρονται γιὰ τις ἀπόψεις μας προβάλλουν ὄχι τὸ ἔργο τους, ποὺ δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ τὸν ἐναντὶ τους, κυριολεκτικὰ. Ὅταν λέμε ἔργο ἐννοοῦμε, πιστεύω ὅλοι, ἐκεῖνο ποὺ μένει μετὰ ἀπὸ μᾶς ἀπὸ τις πράξεις μας ἢ τις ἐνέργειές μας κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ζωῆς μας. Τοῦ Γρηγορίου Μαρασλῆ (1831-1907) μένει, μετὰ τῶν ἄλλων, τὸ Σχολεῖο στὸ Κολωνάκι καὶ ἡ «Βιβλιοθήκη» ποὺ περιλαμβάνει μεγάλη σειρά σημαντικῶν ἔργων τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης τοῦ λόγου. Τὰ μελετοῦμε ἕως σήμερα. Ὁ Χρηστάκης Ζωγράφος (1820-1896) καὶ ὁ Ἡροκλῆς Βασιλάδης (1821-1890) μὲ τὸν Φιλολογικὸ Σύλλογο Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴ «Ζωγράφειο Βιβλιοθήκη» θὰ μνημονεύονται πάντα, γιὰτὶ ἄφησαν ἔργο δικό τους, ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἀπτό, σὲ ἀντίθεση μὲ πολλοὺς σημερινούς παράγοντες, οἱ ὁποῖοι δὲν βρί-

σκοουν τὰ ἀρχαῖα, δὲν τὰ μελετοῦν, δὲν τὰ δημοσιεύουν, δὲν δαπανοῦν γι' αὐτὰ ἀπὸ τὴν περιουσία πὸν διαχειρίζονται, ἀλλὰ ἐπηρεάζουν τὴν τύχη τῶν ἀρχαίων. Εἶναι κάτι σὰν *agence de publicité*, κάτι σὰν καφενεῖο, γιὰ τὰ ἀρχαῖα, τοὺς ζωγράφους, τοὺς γλύπτες, τὰ βιβλία, τοὺς πολιτικούς, τοὺς λογοτέχνες, τοὺς ποιητές.

Ἡ Ἐταιρεία ἔχει ἀνάγκη περισσοτέρων, ἀπὸ ὅσα διαθέτει αὐτὴ τῇ στιγμῇ, χρημάτων. Μποροῦσε νὰ τὰ ἔχει, ἂν ἀκολουθοῦσε τὰ παραδείγματα πὸν ἀφθοοῦν γύρω της. Δὲν τὸ κάνει, γιὰτὶ θέλει νὰ διατηρήσει τὴν πνευματικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ αὐτοτέλειά της καὶ νὰ ἐκπληρώνει τὸν σκοπὸ της, ὅπως ὀρίστηκε τὸ 1837, χωρὶς παρεκκλίσεις. Πιστεύει στὴ συνεργασία μὲ τοὺς ξένους ἐπιστήμονες, ἐκείνους πὸν εἶναι ἄξιοι τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, κρίνει ὅμως ὅτι δὲν τῆς ἀρμόζει ἢ συνάφεια μὲ πρόσωπα, νομικὰ καὶ φυσικὰ, διαβλητά, ἔστω καὶ ἂν διαθέτουν πλοῦτο καὶ ἰσχὺ, φήμη καὶ κοσμικότητα. Ἡ πορεία τῆς Ἐταιρείας εἶναι σχεδὸν μοναχικὴ, λέγω σχεδόν, γιὰτὶ ὑπάρχουν ἀκόμη στὴν Ἑλλάδα λίγα ἰδρύματα ὅπως ἐκείνη καὶ ἀποτελεῖ τιμὴ ἢ συνεργασία μαζί τους.

Καὶ γιὰ νὰ συνοψίσω: ἡ μείωση τῶν ἀνασκαφῶν σκοπὸ ἔχει τὴ διευκόλυνση τῆς δημοσίευσης ὅσων δὲν δημοσιεύτηκαν ἀπὸ ὅσα ἤλθαν σιὸ φῶς κατὰ τὰ 170 χρόνια τοῦ βίου τῆς Ἐταιρείας (1837-2006). Ἡ «κριτικὴ» εἶναι ἡ παρουσίαση τῶν πραγμάτων ὅπως ἔχουν καὶ ὄχι ὅπως θέλουν νὰ τὰ παρουσιάζουν οἱ τρίτοι.

Ὅσο γιὰ τὶς «πολλὲς ἀπουσίες ἀπὸ τὸ ἀκροατήριον», δὲν μπορῶ οὔτε νὰ τὸ διαψεύσω οὔτε νὰ τὸ ἐπιβεβαιώσω. Δὲν τὸ πρόσεξα, οὔτε κανεὶς μοῦ ἔκανε σχετικὴ παρατήρηση. Ἄλλὰ κι ἂν πραγματικὰ ἔχει ἔτσι, ὑπάρχει πάλι ὁ Ἡράκλειπος πὸν μᾶς παρηγορεῖ γιὰ τὶς πολλὰ ἀπουσίες: «εἷς ἐμοὶ μύριοι, ἐὰν ἄριστος ᾔη» (ἀπόσπ. 49 Diels/Kranz).

Θὰ ἐπαναλάβω, ὅτι ὅσα λέγονται κατὰ τὴν ἔκθεση τοῦ ἐτήσιου Ἔργου ἢ ὅσα γράφονται κατὰ καιροὺς σιὸν Μέντορα ὑπάρχει τρόπος νὰ ἀποδειχθοῦν, ὅτι εἶναι λαθεμένα ἢ κακόπιστη γκρίνια. Ἄρκει νὰ ἐφαρμοσθεῖ ἐκεῖνο πὸν λέγεται σιὸ κατὰ Ἰωάννην 18, 23: «εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ». Αὐτὸ ὅμως ἀφορᾷ ἐκείνους πὸν κρίνουν τὴν Ἐταιρεία καὶ τὶς ἐπιστημονικὲς ἀπόψεις της.

ΜΝΗΜΕΙΑ ΠΟΥ ΠΕΡΙΟΔΕΥΟΥΝ Η ΚΑΠΝΙΚΑΡΕΑ ΚΑΙ Η ΤΥΧΗ ΤΗΣ

Οί μετακινήσεις οικοδομημάτων δὲν εἶναι κάτι τὸ σπάνιο καὶ τὸ ἀσυνήθιστο. Συνέβαινε ἤδη στὴν ἀρχαιότητα μὲ διασημότερο παράδειγμα τὸν ναὸ τοῦ Ἄρεως, ποῦ, κατὰ τὴν πιθανότερη ἐκδοχή, μεταφέρθηκε πέτρα-πέτρα ἀπὸ τὶς Ἀχαρνές, τὸ σημερινὸ Μενίδι, στὴν Ἀγορὰ τῶν Ἀθηνῶν στὰ χρόνια τοῦ Αὐγούστου. Μέλη ἀκόμη τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς στὸ Σούνιο, ὅπως καὶ μέλη τῆς στοᾶς στὸν Θορικό, βρέθηκαν χρησιμοποιημένα σὲ κτίρια τῆς Ἀγορᾶς. Γλίτωναν ἔτσι οἱ Ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι σημαντικὰ ἔξοδα μὲ τὴ χρήση ἑτοιμῶν μελῶν ναῶν, κυρίως ἀπὸ μακρινὰ μέρη τῆς Ἀττικῆς, ποῦ εἶχαν ἐγκαταλειφθεῖ καὶ κατέρρεαν.

Στὰ χρόνια μας ἡ ἐκτέλεση μεγάλων ἔργων σκοντάφτει καμιά φορὰ στὴν ὑπαρξη μεγάλων ἀρχαίων μνημείων, ὅπως συνέβη τὸ 1961 στὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ. Στὴ μέση ἑνὸς νέου διαδρόμου προσγειώσεως βρισκόταν μεγάλος ταφικός περίβολος τοῦ 4ου π.Χ. αἰ., ποῦ εἶχε δώσει τὸ ὄνομα καὶ στὴν περιοχή. Ἡ τύχη του εἶχε ἀποφασισθεῖ. Θὰ γκρεμιζόταν, χωρὶς νὰ ἐρωτηθεῖ κανεὶς. Πείστηκε ὅμως ἡ Κυβέρνηση ὅτι ἦταν καλύτερα νὰ δαπανήσει κάποιο μικρότατο ποσό, σὲ σύγκριση μὲ τὴ δαπάνη γιὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ ἀεροδρομίου, γιὰ τὴ μετακίνηση τοῦ περιβόλου. Τὸ μνημεῖο διαλύθηκε πέτρα-πέτρα, ἕως τὰ θεμέλια, καὶ μεταφέρθηκε σὲ ἀρκετὴ ἀπόσταση. Σήμερα μπορεῖ νὰ τὸ ἴδῃ κανεὶς στὸ μεγάλο προαύλιο τοῦ κτιρίου τοῦ πρῶην κολλεγίου θηλέων στὸ Ἑλληνικό. Ἦμουν τότε Ἐπιμελητὴς τῶν Ἀρχαιοτήτων Ἀττικῆς καὶ ἡ μετακίνηση τοῦ μνημείου ἦταν ἡ πρώτη μου ἀναστήλωση. Ὁ Διευθυντὴς Ἀρχαιοτήτων Ἰωάννης Δ. Κοντῆς μοῦ εἶχε ἀπαγορεύσει τὴ χρήση εἴτε νέου εἴτε συμπληρωματικοῦ ὑλικοῦ. Ἦταν ἀναστήλωση μὲ τὴν πραγματικὴ ἔννοια τοῦ ὄρου.

Ἡ μετακίνηση κλασικῶν μνημείων, ποῦ ἀποτελοῦνται ἀπὸ λιθοπλίνθους δεμένες μεταξύ τους μὲ μέταλλο, μπορεῖ νὰ γίνῃ μὲ κάποια εὐκολία. Ὑπάρχει βεβαίως μία τεχνικὴ ἐπιστημονικὴ διαδικασία ποῦ ἀπαιτεῖ πολὺ χρόνο γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς,

ἀλλὰ τελικὰ τὸ ἔργο μποροῦσε νὰ γίνει καὶ στὴν ἀρχαιότητα καὶ στὰ νεώτερα χρόνια. Ἐπιπλέον, ἡ ἀνάγκη νὰ μετακινηθεῖ δὲν ἦταν ἀρχαία, κατασκευασμένο μὲ λιθοπλίνθους, ἀλλὰ μεσαιωνικό, κτισμένο μὲ ἀκανόνιστες πέτρες καὶ λάσπη ἰσχυρῆ, ἀπὸ ἀσβέστη καὶ ἄμμο καὶ ἄλλα ὑλικά. Αὐτὴ εἶναι ἡ περιπτώση τῶν βυζαντινῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀθήνας, πολλὲς ἀπὸ τίς ὁποῖες καταστράφηκαν γιὰ χάρη τῆς ἀνάπτυξης τῆς νέας πρωτεύουσας. Ἀνάμεσα στίς λίγες ποὺ γλίτωσαν ἦταν ἡ Καπνικαρέα στὴ μέση τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ. Ἡ ἐκκλησία αὐτή, κατὰ τίς προτάσεις τοῦ Klenze γιὰ τὸ σχέδιο τῆς Ἀθήνας καταστρεφόταν, γιὰτὶ περνοῦσε ἀπὸ τὴ θέση τῆς ἡ ὁδοῦ Ἑρμοῦ.

Στὸ συστηματικὸ ρυμοτομικὸ σχέδιο τοῦ Κλεάνθη καὶ τοῦ Schaubert ἡ ἐκκλησία διατηρήθηκε στὴ μέση μιᾶς πλατείας ποὺ τὴν περιέβαλλαν δύο κλάδοι τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ, ὅπως περίπου εἶναι σήμερα. Οἱ περίοικοι εἶδαν ὅτι μὲ τὴ διατήρηση τῆς ἐκκλησίας καὶ τὴ δημιουργία τῶν δύο ἡμικυκλικῶν τμημάτων τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ μίκραιναι τὰ οἰκόπεδά τους. Ζήτησαν λοιπὸν ἀπὸ τὴν κυβέρνηση ποὺ ἀσκοῦσε τὴν ἀρχή, ἀνάμεσα στὴν ἐκθρόνιση τοῦ Ὁθωνοῦ καὶ τὴ νέα βασιλεία τοῦ Γεωργίου Α΄, τὴν κατεδάφιση τῆς ἐκκλησίας κατὰ τίς ὑποδείξεις τοῦ Klenze. Ἡ προσωρινὴ κυβέρνηση τοῦ Μπενιζέλου Ρούφου, μὲ Ὑπουργὸ Ἐσωτερικῶν τὸν Ἀθανάσιο Πετμεζᾶ, ἔσπευσε νὰ ικανοποιήσει τὴν ἀπαίτηση τῶν οἰκοπεδοφάγων καὶ δημοσίευσε τὰ δύο θεσπίσματα ποὺ ἀκολουθοῦν:

(ΦΕΚ 30/17 Αὐγούστου 1863) | Θέσπισμα | Περὶ διαλύσεως τοῦ Ναοῦ τῆς Καπνικαρέας καὶ ἀνοικοδομήσεως αὐτοῦ ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Γερανίου. | Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος | Προσωρινὴ Κυβέρνησις

Ἐπιπλέον, ἡ ἀνάγκη νὰ μετακινηθεῖ δὲν ἦταν ἀρχαία, κατασκευασμένο μὲ λιθοπλίνθους, ἀλλὰ μεσαιωνικό, κτισμένο μὲ ἀκανόνιστες πέτρες καὶ λάσπη ἰσχυρῆ, ἀπὸ ἀσβέστη καὶ ἄμμο καὶ ἄλλα ὑλικά. Αὐτὴ εἶναι ἡ περιπτώση τῶν βυζαντινῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀθήνας, πολλὲς ἀπὸ τίς ὁποῖες καταστράφηκαν γιὰ χάρη τῆς ἀνάπτυξης τῆς νέας πρωτεύουσας. Ἀνάμεσα στίς λίγες ποὺ γλίτωσαν ἦταν ἡ Καπνικαρέα στὴ μέση τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ. Ἡ ἐκκλησία αὐτή, κατὰ τίς προτάσεις τοῦ Klenze γιὰ τὸ σχέδιο τῆς Ἀθήνας καταστρεφόταν, γιὰτὶ περνοῦσε ἀπὸ τὴ θέση τῆς ἡ ὁδοῦ Ἑρμοῦ.

Στὸ συστηματικὸ ρυμοτομικὸ σχέδιο τοῦ Κλεάνθη καὶ τοῦ Schaubert ἡ ἐκκλησία διατηρήθηκε στὴ μέση μιᾶς πλατείας ποὺ τὴν περιέβαλλαν δύο κλάδοι τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ, ὅπως περίπου εἶναι σήμερα. Οἱ περίοικοι εἶδαν ὅτι μὲ τὴ διατήρηση τῆς ἐκκλησίας καὶ τὴ δημιουργία τῶν δύο ἡμικυκλικῶν τμημάτων τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ μίκραιναι τὰ οἰκόπεδά τους. Ζήτησαν λοιπὸν ἀπὸ τὴν κυβέρνηση ποὺ ἀσκοῦσε τὴν ἀρχή, ἀνάμεσα στὴν ἐκθρόνιση τοῦ Ὁθωνοῦ καὶ τὴ νέα βασιλεία τοῦ Γεωργίου Α΄, τὴν κατεδάφιση τῆς ἐκκλησίας κατὰ τίς ὑποδείξεις τοῦ Klenze. Ἡ προσωρινὴ κυβέρνηση τοῦ Μπενιζέλου Ρούφου, μὲ Ὑπουργὸ Ἐσωτερικῶν τὸν Ἀθανάσιο Πετμεζᾶ, ἔσπευσε νὰ ικανοποιήσει τὴν ἀπαίτηση τῶν οἰκοπεδοφάγων καὶ δημοσίευσε τὰ δύο θεσπίσματα ποὺ ἀκολουθοῦν:

(ΦΕΚ 30/17 Αὐγούστου 1863) | Θέσπισμα | Περὶ διαλύσεως τοῦ Ναοῦ τῆς Καπνικαρέας καὶ ἀνοικοδομήσεως αὐτοῦ ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Γερανίου. | Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος | Προσωρινὴ Κυβέρνησις

Ἐπιπλέον, ἡ ἀνάγκη νὰ μετακινηθεῖ δὲν ἦταν ἀρχαία, κατασκευασμένο μὲ λιθοπλίνθους, ἀλλὰ μεσαιωνικό, κτισμένο μὲ ἀκανόνιστες πέτρες καὶ λάσπη ἰσχυρῆ, ἀπὸ ἀσβέστη καὶ ἄμμο καὶ ἄλλα ὑλικά. Αὐτὴ εἶναι ἡ περιπτώση τῶν βυζαντινῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀθήνας, πολλὲς ἀπὸ τίς ὁποῖες καταστράφηκαν γιὰ χάρη τῆς ἀνάπτυξης τῆς νέας πρωτεύουσας. Ἀνάμεσα στίς λίγες ποὺ γλίτωσαν ἦταν ἡ Καπνικαρέα στὴ μέση τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ. Ἡ ἐκκλησία αὐτή, κατὰ τίς προτάσεις τοῦ Klenze γιὰ τὸ σχέδιο τῆς Ἀθήνας καταστρεφόταν, γιὰτὶ περνοῦσε ἀπὸ τὴ θέση τῆς ἡ ὁδοῦ Ἑρμοῦ.

Ἡ Καπνικαρέα κατὰ παλαιὰ ἀπεικόνιση τοῦ Th. du Moncel.

ὁ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ κείμενος Ναὸς τῆς Καπνικαρέας ἐπιφέρει οὐσιώδη ἐπίτασιν εἰς τὰς δυσχερείας τῆς διαβάσεως, ἣτις καὶ ἐπικίνδυνος καθίσταται, διότι αἱ κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν ἐλαυνόμεναι ἄμαξαι συγκρούονται κατὰ τὴν διασταύρωσιν των, φραττομένης τῆς θέας ὑπὸ τῆς περὶ ἧς πρόκειται οἰκοδομῆς καὶ μὴ δυναμένων, ὡς ἐκ τούτου, τῶν ἀμαξηλατῶν νὰ παραμερίζωσιν ἀμοιβαίως, κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ § β' ἄρθρου 5 τοῦ ἀπὸ 1 Δεκεμβρίου 1836 Διατάγματος· ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἰσοπεδώσεως τῆς Ἑρμαϊκῆς ὁδοῦ καὶ τῆς περὶ τὸν Ναὸν πλατείας τὸ οἰκοδόμημα τοῦ Ναοῦ ἐπεχώθη κατὰ τὸ τρίτημόριον τοῦ ὕψους αὐτοῦ καὶ ἐπομένως ἀπώλεσε τὴν πρωτότυπον αὐτοῦ καλλονήν, ὡς καὶ τὸν ρυθμὸν τὸν προκύπτοντα ἐκ τῆς ἀναλογίας τοῦ ὕψους πρὸς τὸ πλάτος καὶ τὸ μῆκος τοῦ κτιρίου· ὅτι, γενομένης σκέψεως περὶ διαλύσεως τοῦ κτιρίου τούτου καὶ ἀνοικοδομήσεως αὐτοῦ ἐπὶ ἄλλης θέσεως καταλληλοτέρας καθ' ὅλας τὰ ἐπόψεις, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐξέδωκε πρᾶξιν, δι' ἧς παραδέχεται τὴν ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον κατεδάφισιν τοῦ Ναοῦ τῆς Καπνικαρέας· προτάσει τοῦ ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν Ὑπουργοῦ καὶ ἀποφάσει τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

Θεοπίζει

Τὸ οἰκοδόμημα τῆς Καπνικαρέας θέλει κατεδαφισθῆ, διαλυόμενον, καὶ θέλει ἀνοικοδομηθῆ ἐν τῇ συνοικίᾳ Γερανίου καὶ ἐν τῷ μέσῳ καταλλήλου πλατείας ἐπὶ τούτῳ προσδιορισθησομένης.

Ἡ ἀνοικοδομήσις θέλει ἐνεργηθῆ διὰ τοῦ αὐτοῦ ὕλικου, φυλαττομένων ἀπαρεγκλίτως τῶν διαστάσεων καὶ τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ ῥυθμοῦ τοῦ ἀρχαίου τοῦτου μνημείου τῆς Βυζαντινῆς οἰκοδομικῆς τέχνης. | Ἐν Ἀθήναις, τὴν 10 Αὐγούστου 1863. | Ὁ Πρόεδρος | Μ. Ρουφός | Ἀθ. Γ. Πετιμεζᾶς

(ΦΕΚ 38/31 Ὀκτωβρίου 1863) | Θέσπισμα | Περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Καπνικαρέας | Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος | Προσωρινὴ Κυβέρνησις | Προτάσει τοῦ ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν Ὑπουργοῦ καὶ ἀποφάσει τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, | Θεοπίζεται

Ὁ κατὰ τὸ ἀπὸ 10 φθίνοντος θέσπισμα κατεδαφισθησόμενος Ναός τῆς Καπνικαρέας θέλει ἀνοικοδομηθῆ, καθ' ὃν ἐν αὐτῷ ὀρίζεται τρόπον, ἐπὶ τῆς πρὸς δυσμὰς τῆς πλατείας Ὁμοιοῖας ὑπαρχούσης, κατὰ τὸ ἐγκεκριμένον διάγραμμα ῥυμοτομίας τῆς πόλεως ταύτης, ἐτέρας πλατείας.

Ἡ ἀνοικοδομήσις τοῦ μνησθέντος ναοῦ θέλει ἀνεγερθῆ κατὰ τὰς ἐρυθρὰς γραμμὰς τοῦ συνημμένου καὶ συνεγκεκριμένου διαγράμματος, προσδιοριζομένης τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐν μέσῳ τῆς πλατείας, ἐπονομασθησομένης τῆς «Καπνικαρέας».

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 26 Αὐγούστου 1863 | Ὁ Πρόεδρος | Μ. Ρουφός | Ἀθ. Γ. Πετιμεζᾶς

Δὲν ἐπρόκειτο γιὰ μετακίνηση ἢ ἀναστήλωση τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ γιὰ ὀλοκληρωτικὴ κατεδάφιση καὶ μὲ τὰ ὑλικά τοῦ γκρεμίσματος, ὅσα μπορούσαν νὰ χρησιμοποιηθοῦν, χτίσιμο μᾶς νέας ἐκκλησίας στὶς διαστάσεις καὶ τὴ μορφὴ, ὅσο ἦταν δυνατὸν νὰ γίνῃ, τῆς Καπνικαρέας ποῦ βλέπουμε.

Πρώτῃ θέσῃ γιὰ τὴ νέα ἐκκλησία διαλέχθηκε ἡ συνοικία τοῦ Γερανίου, ὅπου συναντῶνται ἡ Σοφοκλέους μὲ τὴ Γερανίου. Ἡ συνοικία εἶχε πάρει τὸ ὄνομά της ἀπὸ πηγὰδι ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀντλοῦσαν τὸ νερὸ μὲ γεράνι, σύστημα ποῦ ἐφαρμόζεται καὶ σήμερα στὴν Ἀνατολή. Στὴν Ἑλλάδα δὲν πιστεύω ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφαρμόζεται ἀκόμη. Ἐπειδὴ καὶ οἱ κάτοικοι

της συνοικίας του Γερανίου είχαν αντίρρηση για τη νέα εκκλησία, με νέο θέσπισμα ορίστηκε να χτιστεί δυτικά της πλατείας Όμοιοίας, στη θέση που κατέχει σήμερα ο Άγιος Κωνσταντίνος. Τέλος, η αντίδραση των Ελλήνων, εκείνων που δεν ήθελαν την καταστροφή της Καπνικαρέας, ματαίωσε την ανόητη επχείρηση.

Στην εποχή μας μνημεία όπως η Καπνικαρέα φαίνεται ότι μπορούν να μετακινηθούν ολόκληρα, χωρίς να υποστούν επεμβάσεις ή ζημιές. Μικρότερες εκκλησίες έχουν μετακινηθεί τα τελευταία χρόνια στην Αττική. Μία, είναι οι Σαράντα Μάρτυρες που βρισκόταν στην άπο την Αθήνα εἴσοδο της Κηφισιάς, πλάι στον δρόμο αρχικά, αλλά όταν σχεδιάστηκε η διαπλάτυνσή του, βρέθηκε να είναι πάνω στον δρόμο· μετακινήθηκε λοιπόν σε μικρή απόσταση και την βλέπουμε σήμερα δεξιά του δρόμου. Δεύτερη η Αγία Θέκλα, στον Σταυρό της Αγίας Παρασκευής.

Τρίτη εκκλησία είναι ο Άγιος Πέτρος στα Σπάτα που μετακινήθηκε γιατί έμπόδιζε την κατασκευή του νέου αεροδρομίου. Ώραία και συγυρισμένη, έχει καλύτερη μοίρα από τις δύο άλλες, που τις περιβάλλει όλες τις ώρες το άσεβες θυμιάμα των καυσαερίων.

B.X.Π.

Ἡ ἐκκλησία τῆς ἀγίας Θέκλας, στὴ νέα τῆς θέση, στὸν Σταυρὸ Ἀγίας Παρασκευῆς.

Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΙΣΤΡΙΩΤΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΩΝ

Ὁ Γεώργιος Μιστριώτης, ἐκπρεπῆς καθηγητὴς τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν γραμμάτων στὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, πρόεδρος κάποτε μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, εἶναι γνωστὸς ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐνθουσιώδης καὶ ἀδιάλλακτος ὑπέρμαχος τοῦ λεγομένου καθαρεύοντος λόγου, τὸν ὁποῖον στὸν ἀγῶνα του ἐναντίον τῶν δημοτικιστῶν τῆς ἐποχῆς του ὑπεστήριξε κατὰ τρόπον ὄξυν μὲ λόγους, δημοσιεύματα, ἀκόμη καὶ μὲ πράξεις. Ἐνεκα τούτου ἡ ἀπόδοση στὸν ἄνδρα τῆς ιδιότητος τοῦ λαογραφοῦντος, τοῦ ἐπιστήμονος δηλ. ποῦ ἀσχολεῖται μὲ τὸν λόγον καὶ τὰ δημιουργήματα τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ (τραγούδια, μύθους, παραδόσεις, παροιμίες) ἀποτελεῖ σχῆμα ὀξύμωρο, πρᾶγμα ποῦ καὶ ἰσχύει. Ἐνας τέτοιος ἄνθρωπος ὑπῆρξεν ὁ καθιερώσας τὴν λαογραφίαν ὡς ἐπιστῆμη στὴν Ἑλλάδα διαπρεπῆς ἐπίσης καθηγητὴς Ν. Γ. Πολίτης, κάποτε καὶ αὐτὸς πρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ὁ Μιστριώτης ἐξ ἀφορμῆς κάποιων ζητημάτων ποῦ προέκυψαν στὴν Ἑταιρεία, στὰ ὁποῖα ὁ Πολίτης διεφώνησε μαζί του, ἐπιτίθεται ἐναντίον του μὲ λόγους περιφρονητικοὺς καὶ ἀπαξιωτικοὺς προβάλλοντας καὶ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ὁ τελευταῖος ἀσχολεῖται μὲ παραμύθια, μύθους, παραδόσεις κτλ., τὰ ὁποῖα προφανῶς ὁ ἴδιος κινούμενος ἀπὸ τὴν ἀρχαιολατρίαν του περιφρονοῦσε ὡς ἀνάξια σοβαρῆς ἐπιστημονικῆς πραγματεύσεως καὶ προβολῆς.

Παρὰ ταῦτα καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μιστριώτης δὲν ἀπέφυγε τὸν πειρασμόν, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι, νὰ ἀξιολογήσῃ θετικὰ τὴν λαϊκὴν προφορικὴν παράδοση καὶ νὰ ἐμπλακῆ, ἔστω ἀκροθιγῶς καὶ παρεμπιπτόντως, σὲ θέματα λαϊκοῦ πολιτισμοῦ, μὲ τὰ ὁποῖα ἀσχολοῦνται, ὑποτίθεται, οἱ λαογράφοι καὶ ὄχι συνήθως οἱ ἀκραιφνεῖς κλασσικοὶ φιλόλογοι τῆς σχολῆς μάλιστα ἀκραίων συντηρητικῶν θέσεων ποῦ ἐκπροσωποῦσε ὁ ἴδιος. Ἴδου περὶ τίνος πρόκειται, τὸ ὁποῖο βέβαια ἀποτελεῖ ἓνα ἀπλὸ δεῖγμα.

Ὁ Μιστριώτης σὲ σχολίό του, σὲ χωρίο τῶν *Ἑλληνικῶν* τοῦ

Ὁ Γεώργιος Μιστριώτης (1840-1916), ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας (1909-1915), καθηγητῆς τῶν Ἑλληνικῶν στὸ Πανεπιστήμιο.

Ξενοφῶνος (7, 5, 25,3, τόμ. 3, σ. 178), θεωρεῖ παράδοξο τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ξενοφῶν τοὺς θανάτους μεγάλων στρατηγῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τοῦ Ἐπαμεινώνδα, «διὰ βραχυτάτων ἐσημειώσατο» καὶ ἐπιλέγει: «Ἡ μνήμη ὅμως τοῦ Θηβαίου στρατηγοῦ διὰ τῆς παραδόσεως διετηρήθη παρὰ τοῖς Μαντινεῦσι. Περὶ τὸν χῶρον, ἐν ᾧ ἡ μεγάλη μάχη ἐγένετο, ὁ ἐμὸς πατὴρ εἶχεν ἄμπελον, ἐν ᾧ οἱ τρυγητῆρες, ὡς ζωηρῶς ἐνθυμοῦμαι ἐκ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, ἔλεγον περὶ τοῦ φονευθέντος στρατηγοῦ καὶ ἀνεζήτουν, ὅπως ἀνεύρωσι τὸν δακτύλιον, ὅστις κατὰ τὸν φόνον ἀπώλετο. Ὁ ἀφελῆς τῆς διηγήσεως τρόπος ἐμαρτύρει, ὅτι δὲν ἦτο εἶδησις ἐξεληθοῦσα ἐκ τῶν βιβλίων καὶ τῶν σχολείων, ἀλλ' ὅτι κατέρρειε διὰ τῆς στοματικῆς παραδόσεως».

Κατ' ἀρχὴν τὰ ζωηρὰ παιδικὰ βιώματα καὶ ἡ μὲ αὐτὰ συνδεομένη συναισθηματικὴ φόρτιση ἀπὸ τὴν ἰδιοκτησιακὴ σχέση τοῦ πατέρα τοῦ Μιστριώτη μὲ τὸν χῶρο στὸν ὁποῖο ἀναφέρεται ἡ παράδοση γιὰ τὴν μάχη τῆς Μαντινείας καὶ τὸν θάνατο τοῦ Ἐπαμεινώνδα, γιὰ τὰ ὁποῖα ἔκαναν λόγο οἱ τρυγηταί, ἐνίσχυαν πιθανῶς τὴν πεποίθησι τοῦ Μιστριώτη ὅτι

τὴν ἰσχνὴ ἀναφορὰ τοῦ Ξενοφώντος, ὅπως σημειώνει, συνεπλήρωνε κατὰ κάποιο τρόπο ἢ προφορικὴ παράδοση. Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ προέχει ἐδῶ ὡς πρωτεύον στοιχεῖο εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ὁ Μιστριώτης καταγράφει καὶ διασώζει τὴν παράδοση αὐτή, ἐπειδὴ πέρα τῶν ἀνωτέρω ἀφορᾶ καὶ σὲ ἔνδοξον ἀρχαῖον ἄνδρα, τὴν ὁποία ἐγὼ τουλάχιστον δὲν γνωρίζω ἀπὸ ἄλλην πηγὴ. Καὶ πέρα τούτου ἰδαίτερη ἀξία ἔχουν οἱ ἀκροτελεύτιες παρατηρήσεις καὶ διαπιστώσεις στὸ κείμενο τοῦ Μιστριώτη, ποῦ ἐπιδέχονται τὰ ἐξῆς σχόλια:

- 1) Γιὰ τὸν ἀφελεῖ τρόπο τῆς διηγήσεως, ποῦ μαζὶ μὲ τὴν ἀπλοῦτητα ἀνήκουν στὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς γνήσιας δημώδους δημιουργίας ἔχει κατ' ἐπανάληψη διδάξει ὁ Πολίτης καὶ οἱ διάδοχοί του. Ἡ παρατήρηση τοῦ Μιστριώτη εἶναι ὀρθή.
- 2) Ὁ τρόπος αὐτὸς ἀκριβῶς μαρτυρεῖ ὅτι ἡ διήγηση δὲν προέρχεται ἀπὸ βιβλία καὶ τὴν σχολικὴ διδασκαλία ἀλλ' εἶναι προῖον προφανῶς προφορικῆς παραδόσεως ποῦ διασώθηκε μέχρι τώρα στὸ στόμα τοῦ λαοῦ διὰ μέσου τῶν αἰώνων.

Μὲ τὴν τελευταία αὐτὴ παρατήρησή του ὁ Μιστριώτης ἀγγίζει θεωρητικῶς, μᾶλλον ὅμως ἀνεπιγνώστως, ἓνα θέμα ποῦ στὸ σύνολό του παραμένει καὶ ὀφείλει νὰ παραμένῃ ζητούμενο τῆς Ἑλληνικῆς λαογραφίας, τί δηλ. εἶναι γνήσια λαϊκὸ ποῦ μεταδίδεται ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ ἀδιάκοπα διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ τί διαθέτει μὲν τὰ στοιχεῖα τοῦ λαϊκοῦ ἔχει ὅμως στὴν πραγματικότητα καταπέσει στὸν λαὸν ἀπὸ τὴν λόγια παράδοση καὶ γνώση, εἶναι δηλ. στοιχεῖο «καταπεπτωκὸς» κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴ, διεθνή μάλιστα, ὀρολογία. Ὅρθως σημειώνει ὁ Μιστριώτης κατὰ τὰ λαογραφικά, ποῦ τελικὰ εἶναι λογικά, κριτήρια ὅτι ὁ ἀφελεῖς τρόπος τῆς διηγήσεως ἀποτελεῖ στοιχεῖο γνησιότητας, ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶναι ἀπόλυτο καὶ φοβοῦμαι ὅτι αὐτὸ δὲν ἰσχύει στὴν προκειμένη περίπτωση, γιὰ νὰ ἀναφερθῶ στὴν οὐσία τῆς παραδόσεως. Ἡ στρατιωτικὴ ἰδιοφυΐα τοῦ Ἐπαμεινώνδα ἐξέλαμψε κυριολεκτικὰ κατὰ τὴν γνωστὴ μάχη στὴν Μαντίνεια τῆς Μεσσηνίας καὶ ἡ ταφή του κατὰ τὸν Κικέρωνα τουλάχιστον πρὸ ὑπέροχου πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ ἡγέτη τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἔγινε «ἔνθα σφίσιν ἐγένετο ἡ συμβολή» (Παυσ. 8, 11, 7). Οἱ λόγοι ἢ ἡμιλόγοι Μεσσηνιοὶ γιὰ νὰ ἀνυψώσουν πιθανώτατα τὸ γόη-

τρον τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας των, τοῦ τόπου δηλ. ὅπου διεξήχθη ἡ μάχη καὶ ὑπάρχει καὶ ὁ τάφος μιᾶς τέτοιας ἀπαστραπτουσας φυσιογνωμίας, καυχώμενοι καὶ ὑπερηφανευόμενοι διέδωσαν κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους τὶς σχετικὲς εἰδήσεις ἢ προφορικὰ ἢ μέσω βιβλίων πατριδογραφικοῦ ἐνδιαφέροντος, οἱ ὁποῖες ἀφωμοιώθησαν ἀπὸ τὸν λαὸν καὶ ἔλαβαν στὴν προφορικὴ πλέον παράδοση τὴν ἀφελῆ μορφή, ὅπως τὴν θυμᾶται ἀπὸ τὰ παιδικὰ του χρόνια καὶ τὴν διασώζει ὁ Μιστριώτης. Ἐχομε δηλ. ἐδῶ νὰ κάμωμε, γιὰ νὰ ἐκφρασθῶ λαογραφικὰ καὶ ἐθνολογικά, μὲ ἀναβίωση κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους μέσω κάποιου λογίου, βιβλίου ἢ τοῦ σχολείου ἐνὸς ἐπεισοδίου τῆς ἱστορίας τοῦ Ἐπαμεινώνδα, ἀπὸ τὰ πλέον ἔλκυστικὰ καὶ συγκινησιακὰ, ἀφοῦ πρόκειται καὶ γιὰ τὴν ἥρωϊκὴ του συμπεριφορὰ καὶ γιὰ τὸν θάνατόν του, καὶ ὄχι μὲ ἐπιβίωσή του ἀδιάκοπα διὰ τῶν αἰώνων μὲ τὴν στοματικὴ παράδοση. Τὸ τελευταῖο ἔχει συμβῆ σὲ πάμπολλες ἄλλες περιπτώσεις μὲ δεδομένη τὴν ἀναμφισβήτητὴ Ἑλληνικὴ γλωσσικὴ καὶ πολιτιστικὴ συνέχεια ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μέχρι σήμερα.

Ὡς ἐνισχυτικὸ στοιχεῖο τῆς ἀπόψεώς μου αὐτῆς θεωρῶ τὸ γεγονός ὅτι καὶ γιὰ τὸν γενναῖο καὶ πολυθρύλητο ἀρχηγὸ τῶν Μεσσηνίων κατὰ τὸν δεῦτερον Μεσσηνιακὸ πόλεμο (μετὰ τὸ 650 π.Χ.), τὸν Ἀριστομένη, κυκλοῦνται στὸν Μεσσηνιακὸν χῶρον δημῶδεις παραδόσεις (Ν. Γ. Πολίτου, *Παραδόσεις*, ἀρ. 98 καὶ 99 μὲ τὶς ἐπισυναπτόμενες σημειώσεις), οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν ἀναβιώσεις ὡς πρὸς τὸν κεντρικὸν τῶν ἥρωα, τὸν Ἀριστομένη, ποὺ εἰκάζω ὅτι ἔχουν τὴν ἴδια ἀφετηρία μὲ ἐκείνη γιὰ τὸν Ἐπαμεινώνδα καὶ ὑπακούουν στὸν ἴδιο τοπικιστικὸ ζῆλο (βλ. Ἰ. Θ. Κακριδῆ, *Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες στὴν νεοελληνικὴ παράδοση*, Ἀθήνα 1978, σ. 84 καὶ 87). Διευκρινίζω τελικὰ ὅτι οἱ παραδόσεις τόσο γιὰ τὸν Ἐπαμεινώνδα ὅσο καὶ γιὰ τὸν Ἀριστομένη μπορεῖ νὰ εἶναι, καὶ εἶναι, στὴν βάση, τὴν οὐσίαν καὶ τὰ ἐπὶ μέρος στοιχεῖα τῶν ἀκραιφνῶς λαϊκῆς καὶ παλαιῆς, ἢ σύνδεσθαι τῶν ὅμως μὲ τὶς διακεκριμένες μορφὲς τοῦ παρελθόντος εἶναι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα νεώτερη, εὐδιάκριτα δηλωτικὴ τῆς παρεμβάσεως λογίων.

ΣΤΕΦ. Δ. ΗΜΕΛΛΟΣ

ΜΙΑ ΜΕΡΑ ΠΕΤΡΩΜΕΝΗ

Πολύ συχνά, βλέποντας στὸν τόπο μας τὶς καταστροφές ποὺ προκαλοῦν πράξεις ἢ ἀπόψεις τῶν προσώπων ποὺ χειρίζονται τὰ κοινά, ἀναρωτήθηκα πῶς, ἄραγε, ἀντιμετωπίζουν ἄλλοι λαοὶ ζητήματα ὅπως αὐτὰ ποὺ μᾶς ἀπασχολοῦν ἐδῶ· ἐννοῶ ζητήματα ποὺ τίθενται σήμερα καὶ τέθηκαν καὶ στὸ παρελθὸν σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀνεξαιρέτως, ὅπως ἡ καταστροφή τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ ἱστορικοῦ τοπίου.

Στὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ δύο αὐτὰ δυστύχησαν. Καταστράφηκε σὲ μεγάλο βαθμὸ ἡ φυσικὴ μορφὴ τοῦ τόπου καὶ ἄς μὴν ἀντιμιλήσει κανεὶς πῶς ἔχουμε ἀκόμη πολλὰ βουνὰ χωρὶς οἰκοδομές, χωρὶς λατομεῖα. Τὸ πρῶτο σὲ σημασία φυσικὸ τοπίο, εἶναι τὸ τοπίο ἐκεῖνο ποὺ βλέπουμε καθημερινῶς ἐκεῖ ὅπου ζοῦμε. Αὐτὸ ἀπείραχτο θὰ μείωνε τὴν ἀγριότητα τῆς κακοφορμιομένης πόλης καὶ θὰ ἔκανε τὴ ζωὴ περισσότερο εὐχάριστη. Φυσικὸ τοπίο τῆς Ἀθήνας ἦταν ἡ Πεντέλη μὲ τὶς ὑπώρειές της ποὺ γέμισαν οἰκοδομές καὶ μὲ τὶς πλαγιές της ποὺ λατομεύτηκαν, ὁ Λυκαβηττὸς μὲ τὰ ἴδια παθήματα, τὸ Αἰγάλεω, ὁ Ὑμηττός, τὰ Τουρκοβούνια, τὰ ἱστορικὰ ποτάμια ποὺ ἐξαφανίστηκαν καὶ οἱ ἄλλοι λόφοι καὶ τὰ μικρότερα ποτάμια, ποὺ ἐπίσης ἀφανίστηκαν. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ σὲ ἄλλες πόλεις. Δὲν μπορῶ νὰ βρῶ κανέναν κατοικημένο τόπο στὴν Ἑλλάδα ποὺ νὰ μὴν ἔχει κακοποιηθεῖ.

Γιὰ νὰ δικαιολογηθεῖ ἡ κατάντια ποὺ βλέπουμε, προβάλλεται πάντα τὸ δικαίωμα τῶν ἀνθρώπων νὰ προκόψουν. Στὸ σημεῖο αὐτὸ αὐτόματα στρέφεται κανεὶς πρὸς τοὺς ξένους. Πῶς μπόρεσαν νὰ ἔχουν μεγάλους πληθυσμούς, νὰ ἔχουν καλαίσθητες πόλεις καὶ οἰκισμούς, καὶ νὰ προκαλοῦν στὸ φυσικὸ τοπίο, ὅταν προκαλοῦν, μόνο μέτριες βλάβες καὶ πάνω ἀπ' ὅλα, νὰ διατηροῦν ἀπείραχτο τὸ ἱστορικὸ τοπίο; Τὴν ἀπάντηση τὴν ξέρουμε, καλύτερα ὅμως τὴν ξέρουν οἱ ἀρχιτέκτονές μας καὶ οἱ πολεοδόμοι μας, οἱ νομικοὶ μας ποὺ συντάσσουν τοὺς νόμους, οἱ δικαστὲς ποὺ πολὺ συχνὰ δὲν ἀντιλαμβάνονται τὴν καταπάτησή τους, ἀκόμη κι ὅταν τοὺς καταπατοῦν οἱ ἴδιοι, καὶ κυρίως οἱ πολιτικοί, τὰ τελικὰ μέσα τῆς καταστροφῆς.

Ἄφορμῃ γιὰ ὅλα τοῦτα μοῦ δίνει πρόσφατη ἐπίσκεψή μου στὴ Νορμανδία, σὲ μερικὲς πόλεις τῆς, καὶ σὲ κάποιες ἀκτές τῆς, ἐκεῖνες στὶς ὁποῖες ἔγινε ἡ ἀπόβαση τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ στὶς 6 Ἰουνίου 1944. Ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἤθελα νὰ ἰδῶ τοὺς τόπους αὐτοὺς ποὺ τόσα σημαίνουν καὶ γιὰ μᾶς, τοὺς Ἕλληνες. Ὅσο ἀναπολῶ τὸ ὁδοιπορικό μου τόσο περισσότερο πιστεύω ὅτι οὔτε τὰ ἀγάλματα, οὔτε τὰ ἀγγεῖα, οὔτε οἱ ἐπιγραφὲς δίνουν τὴν αἴσθηση κάποιας στιγμῆς τῆς ἱστορίας, τὴν αἴσθηση ὅτι ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος γυρίζει πίσω στὸν χρόνο. Ἐχῶ βρεῖ, σὲ ἀνασκαφές, ἀρκετὲς ἐπιγραφὲς ποὺ ἀφοροῦν γνωστὰ ἱστορικὰ πρόσωπα, βασιλεῖς, στρατηγούς· ἐπιγραφὲς ποὺ διηγοῦνται τὶς πράξεις τους· χαιρόμουν ὅταν τὶς ἔβρισκα καὶ τὶς διάβαζα. Μὲ τὸ κείμενό τους στὸ χέρι, ξαναγύριζα νοερά, στ' ἀρχαῖα χρόνια, ὅπως ὅταν μελετοῦσα Πλούταρχο, Θουκυδίδη, Ἡρόδοτο. Δὲν ζοῦσα ὅμως στὴν ἐποχὴ τους. Ὅλα βρίσκονταν στὸ ἀπόγραφο τῆς ἐπιγραφῆς ἢ στὶς σελίδες τοῦ βιβλίου. Ὅταν τ' ἀπίθωνα στὸ τραπέζι ἦταν σὰν νὰ μὴν εἶχα ταξιδέψει πίσω στὰ χρόνια.

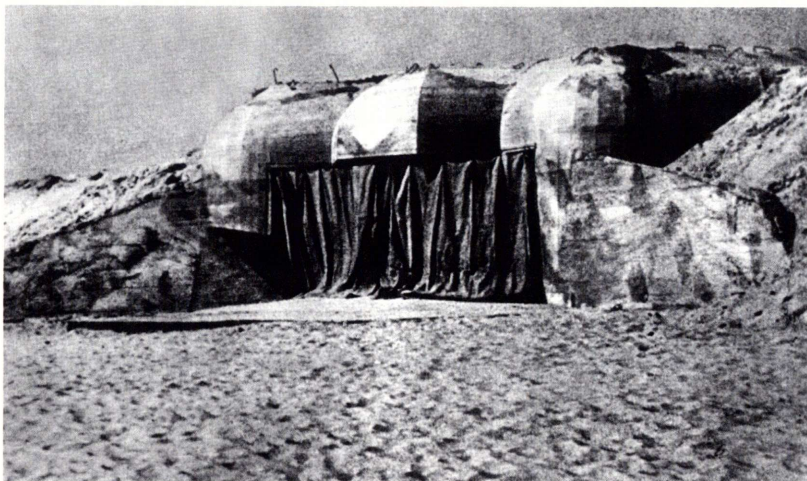
Ὅμως ἐκεῖ, στὰ ρημαγμένα λιβάδια καὶ τὶς ἀκρογιαλιές τῆς μάχης τῆς 6 Ἰουνίου, ἔνιωσα διαφορετικά. Θὰ μιλήσω μόνον γιὰ ἓναν τόπο, ἓνα σημεῖο τῆς περιοχῆς βόρεια τῆς Vierville καὶ τῆς Colleville-sur-Mer, τὴν Omaha, καὶ κυρίως γι' αὐτὴν τὴν ἑοχαιὰ ποὺ ὀνομάζεται Pointe du Hoc.

Τὸ αὐτοκίνητο σταματᾷ κάπου, σ' ἓνα χῶρο ἴσιο, χωρὶς πινακίδες, τουαλέττες, ἀναψυκτήρια, σουβενίρ, ξεναγούς, φωτογράφους, φύλακες, ὀλυμπακὰ ἔργα. Πυκνοὶ θάμνοι ἐμποδίζουν τὸ ἄπλωμα τοῦ χώρου ὅπου σταματᾷ κανεὶς. Βαδίζεις ἀνάμεσά τους σ' ἓνα κοινὸ δρομάκι, φτιαγμένο ἀπὸ ἀμέτρητα πατήματα, βαδίζεις στὸ χῶμα, σκονίζονται τὰ παπούτσια καὶ τὰ ροῦχα. Σώνονται ξαφνικὰ οἱ θάμνοι καὶ ἀντικρίζεις ἓνα ἀτελείωτο λιβάδι, χλωμὸ ἀπὸ τὸ κάψιμο τοῦ ἡλίου. Οὐρανός, θάλασσα, χῶμα καὶ χορτάρι· ἀκόμη μακριὰ οἱ γκριζες σιλουέττες τῶν μποῦνκερ, οἱ γκριζοὶ σωροὶ τὰ γκρεμισμένα, τὰ σκοτεινὰ ἀνοίγματα ἀπ' ὅπου προβάλλουν οἱ φονικὲς κἀννες λησμονημένων κανονιῶν. Ἡ καθεμιὰ ἔχει ἓνα μερίδιο νεκρῶν.

Κάποια στιγμή χάνεται τὸ δρομάκι. Ἀκολουθεῖς δικό σου

Νορμανδία. Ή Pointe du Hoc από ψηλά. Άριστερά ή άκτιή τής Omaha με τὸ κατακόρυφο τέρμα της πάνω στο ὅποιο ἔχασαν τή ζωή τους άμέτρητοι πολεμιστές. Στο πράσινο λιβάδι κρύβονται πλῆθος ὄχυρων καὶ ἑκατοντάδες κρατήρες ὀβίδων.

Νορμανδία. Τὸ ἀκέραιο παράκτιο ὄχυρὸ τῶν Γερμανῶν ἀντικρίζει τὴν ἀπέραντη θάλασσα τῆς Μάγχης.

μονοπάτι πάνω στὸ κυματισμένο χῶμα, στὸ φρύδι μιᾶς ἀνασηκωμένης ράχης καὶ μετὰ στὸ βαθούλωμα ἀνάμεσα σὲ δύο ἄλλες· ἀριστερά, δεξιά, λάκκοι γιγάντιοι κοιτάζουν τὸν οὐρανό, χορταριασμένοι, οὐλές ἀνοιχτές ἀπὸ τὶς ὀβίδες τῶν θωρηκτῶν. «... ἐξακόσιοι κρατῆρες θυμίζουν τὴ μάχη».

Στὴν περιδιάβασή μου, μόνη διαφορά τοῦ καιροῦ ἀπὸ κείνη τὴ συννεφιασμένη μέρα τῆς 6 Ἰουνίου, 62 χρόνια πρὶν, ἦταν ὁ καφετῆρος ἥλιος· καὶ μαζί του ἡ σιγαλιά. Νιώθει κανεὶς τὴ μυστικὴ σημασία τοῦ τόπου, γεμάτου φαντάσματα καὶ μιᾶ σιγά, μὴ θέλοντας νὰ ταραξοῦ τὶς χιλιάδες θλίψεις.

Ἄλλὰ ὅλα τοῦτα τὰ αισθανόμουν μόνο ἐγώ· Δὲν θὰ ἔταν ἀλήθεια, ἂν τὸ ἔλεγα. Γύρω μου βάδιζαν πολλοὶ νέοι, κι ἄλλοι μεγαλύτεροί μου. Μερικοὶ φαίνονταν νὰ ἔχουν ξαναπατήσει τὸν τόπο. Ξαναγύριζαν ἀναμετρώντας τὴ ζωὴ τους.

Μέσα στὴν ἀπεραντοσύνη τοῦ πεδίου τῆς μάχης αισθανόμουν μετέωρος, νομίζοντας πὼς ὁ χρόνος σταματᾷ, πετῶνει· ὁ ἥλιος ὅμως συνέχιζε τὸν κύκλο του πρὸς τὴ δύση, ὁ ἀγέρας τῆς Μάγχης χάιδευε τὰ ἀγριόχορτα ποὺ σκεπάζουν τὸ χῶμα.

‘Ο τόπος ὅμως ἦταν πετρωμένος. Εἶχε σταθεῖ στοῦ ἀπόγευμα τῆς 6 Ἰουνίου, ὅταν ἡ ἀντίσταση εἶχε πάψει, τὰ κανόνια εἶχαν σωπάσει. Ἐλειπαν μόνο οἱ νεκροὶ καὶ οἱ πληγωμένοι.

‘Ο ἥλιος ἔκαιγε. Οὔτε ἓνα δένδρο δὲν ἔχει φυτρώσει ἀπὸ τότε γιὰ νὰ δροσίξει τοὺς ζωντανούς. Ἡ ματιὰ ἀνεμπόδιση φτάνει πέρα, στὸν ὀρίζοντα, σκοντάφτει μόνο στοὺς γκρίζους βράχους τῶν ὄχυρῶν· ἡ ἀκτὴ βρίσκεται μακριά, κάτω ἀπὸ τὰ πόδια σου· βλέπεις ἀπὸ ψηλά, μὲ ἴλιγγο, *«τ’ ἀμέτρητα γελάρια τῶν κυμάτων τῆς θάλασσας»* ποὺ ἐκείνη τὴν ἡμέρα κοκκίνησαν σὰν παπαροῦνες. Στέκεσαι στὴν ἄκρη τοῦ βράχου, τοῦ ὄρθιου, τοῦ κατακόρυφου· τεῖχος ποὺ πάνω του θυσιάστηκαν κείνη τὴ μέρα ἀμέτρητοι πολεμιστές. *«Γι’ αὐτοὺς ἡ νύχτα ἦταν μιὰ μέρα πῶδ πικρή.»*

Ἦταν προχωρημένο ἀπόγευμα ὅταν ἔφυγα. Δὲν ἄκουσα οὔτε φωνές οὔτε ἀντάρα. Τ’ ἄκουσαν σίγουρα μόνο ὅσοι ἔζησαν τὴ μέρα ἐκείνη.

Κάπως ἔτσι πρέπει νὰ εἶχε γίνει, πολλὰ-πολλὰ χρόνια πρὶν, καὶ στὸν τόπο μας. Μιὰ μεγάλη μάχη, σ’ ἓνα ἴσωμα ἀπέραντο, μὲ νερά, σ’ ἓνα λιβάδι ἀνθισμένο, μὲ πουλιά· πλάι του ἡ θάλασσα καθρέφτιζε τὸν ἥλιο. Ζέστη, σκόνη, φωνές. Οἱ πολεμιστές *«εἶχαν καταληφθεῖ ἀπὸ μανία πολὺ καταστροφικὴ»*. Τοὺς ἔβλεπαν οἱ ἐχθροὶ *«ἐνῶ ἦταν τόσο λίγοι νὰ προχωροῦν τρέχοντας, χωρὶς νὰ ἔχουν οὔτε ἄλογα οὔτε τοξότες»*. Πλησίασαν τοὺς ἐχθροὺς κι *«ἄρχισαν νὰ μάχονται μὲ ἀξιοθαύμαστο τρόπο»*. Καὶ σ’ αὐτὴ τὴ μάχη, τὴν τόσο μακρινὴ οἱ πολεμικὲς ἰαχές, οἱ προσταγές, οἱ κραυγές τῆς ἀγωνίας τῶν πληγωμένων καὶ τῶν ἐτοιμοθάνατων, ἡ κλαγγὴ τῶν ἀσπίδων, τῶν σπαθιῶν, τῶν δοράτων, δημιουργοῦσαν ἀτμόσφαιρα ἐξωπραγματικὴ. Στὴ μάχη πολέμησαν καὶ πνεύματα! Ἐνας ἀπὸ τοὺς πολεμιστές *«εἶδε – λέει – ἀπέναντί του ἓναν ψηλὸ ὀπλίτη, ποὺ τὰ γένια του σκέπαζαν ὀλόκληρη τὴν ἀσπίδα του. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ φάντασμα, ἀφοῦ τὸν ἴδιο τὸν προσέπερασε, σκότωσε τὸν διπλανό του»*. Ἀκόμη κι ἓνα σκυλὶ πολέμησε στὴ μάχη, μάλιστα *«ἔδειξε γενναιότητα καὶ γιὰ τὸν κίνδυνο ποὺ διέτρεξε ἔλαβε ὡς ἀμοιβὴ τὴν εἰκόνα του ἀνάμεσα»* στοὺς πρώτους πολεμιστές.

Πέρασαν ἀπὸ τότε πολλὰ χρόνια. Ἡ μνήμη τῆς μάχης

Χάρτης του πεδίου παλιάς μάχης, κατά χαρτογράφηση του 19ου αι.

αυτῆς δὲν ἔοβησε. Ἐκεῖ, στὸν τόπο τῆς, «κάθε νύχτα αἰσθάνεσαι ἄλογα νὰ χρεμετίζουν καὶ ἄντρες νὰ πολεμοῦν».

Κάποιος ξένος ἐπισκέπτης τῆς χώρας μας πῆγε νὰ βρεῖ τὸ μέρος ὅπου ἔγινε ἡ παλιά μάχη. Πῆγε μόνος του πιστεύοντας ὅτι θὰ τὸν ἀναγνώριζε ἀπὸ τὶς περιγραφές, ἀπὸ τὸν ἀέρα, τὰ χόρτα, τὰ πουλιά. Δὲν τὰ κατάφερε. Ἦλθε σὲ μένα γιὰ βοήθεια. Πῆγα ἐκεῖ ποῦ ἔπρεπε νὰ εἶναι, δὲν τὸν βρήκα κι ἐγώ. Ρώτησα τὸν κόσμο γύρω, μοῦ εἶπαν πὼς ὁ ἰδιοκτήτης, ἕνας πολὺ πλούσιος, τὸν πούλησε. Ρώτησα γιὰ τὸ ἔκανε αὐτό. Μὲ κοίταξαν ἀπορημένοι. Μά, ἐπηγγείλαντο αὐτῶ ἀργύρια δοῦναι, ἦταν ἡ ἀπάντησή τους. Καὶ τὸ θεώρησαν φυσικό.

Οἱ ἀγοραστῆς, φαίνεται ὅτι ἦταν πολλοί, τὰ πῆραν ὅλα. Τοπίο, ἀναμνήσεις, ὄνομα. Κάτι τοὺς ξέφυγε ὅμως γιὰ τὶς κάποιους λένε, ὅτι «τώρα μέσ' σ'α θολὰ νερὰ μιὰ ταραχὴ ἀνεβαίνει.»

Φωτογραφία τοῦ πεδίου παλιᾶς μάχης τοῦ Klaus Fittschen. 1 Ἰουλίου 1961.

Μέρος του άφανισμένου πεδίου της παλιάς μάχης χρησίμευσε, μεταξύ άλλων, για πεδίο δοκιμής ελαστικών υπό τεχνητή βροχή (Ελευθεροτυπία, 8 Αυγούστου 2005).

Ίσως την ταραχή την προκαλούν τὰ φάσματα τῶν χιλιάδων νεκρῶν τῆς μάχης, ζητοῦν πίσω τὸ χῶμα ποῦ πότισαν μὲ τὸ αἷμα τους, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει πιά, πετάχτηκε, κανεὶς δὲν ξέρει ποῦ. Ψάχνοντας ὅμως ἐκεῖ ποῦ ἔπρεπε νὰ εἶναι βρῆκα μιὰ πλάκα· πάνω της «ἓνα χέρι ἔγραψε μὲ μολύβι αὐτοὺς τοὺς τέσσερις στίχους ποὺ σιγὰ-σιγὰ δυσκολοδιαβάζονται, ἐξ αἰτίας τῆς βροχῆς καὶ τῆς σκόνης. Ίσως σήμερα ἔχουν σβησιεῖ:»

*Καὶ σένα, ἀντρείας σύμβολο, σκουτάρι
τῆς Λευτεριάς, σ' ἐγκρέμισαν οἱ σκλάβοι
κ' οἱ ἀδύνατοι, σ' ἐφάγαν οἱ ἐργολάβοι,
σὰν τὰ σκουλούκια τὸ νεκρὸ λιοντάρι.*

Οἱ νεκροὶ τῆς Pointe du Hoc καὶ τῆς Omaha εἶναι θαμμένοι κάπου κοντὰ στὸν τόπο ποῦ ξεψύχησαν, συντροφιά μὲ τοὺς ἄλλους, χιλιάδες, ποῦ ἔπεσαν ἀλλοῦ. Κεῖνται πικραμένοι ἀπὸ τὸ θάνατο ἀλλὰ ἤσυχοι, ὅτι ὁ ὕπνος τους δὲν θὰ ταραχθεῖ, ὅτι δὲν θὰ βεβηλωθεῖ, στοὺς αἰῶνες, ὁ τόπος τῆς θυσίας τους.

B.X.Π.

ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ Α΄ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ ΤΗΣ 7 ΜΑΪΟΥ 2006

Στην Ἀθήνα σήμερα, Κυριακή 7 Μαΐου 2006, ὥρα 9.30 π.μ. ἔγινε στή μικρὴ αἴθουσα τοῦ μεγάρου τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, Πανεπιστημίου 22, ἡ πρώτη Τακτικὴ Γενικὴ Συνέλευση τῶν ἐταίρων τῆς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους παραβρέθηκαν οἱ ἑξῆς:

1. Βασίλειος Πετράκος 2. Ντόρα Βασιλικῶ 3. Γεώργιος Οἰκονομίδης 4. Διονύσιος Μινῶτος 5. Ἀλέξανδρος Γούναρης 6. Δέσποινα Σκορδά 7. Ἄννα Παπαδημητρίου Γραμμένου 8. Ἰωακείμ Τσαπόγας 9. Γεώργιος Κορρῆς 10. Δημήτριος Κοζομπόλης 11. Κωνσταντῖνος Καλογερόπουλος 12. Πηνελόπη Ἀγαλλοπούλου 13. Ἐλένη Παπασταύρου 14. Ἡρακλῆς Δανιῆλ 15. Ἀνδρέας Ντάρλας 16. Διονύσιος Μαυρόγιαννης 17. Μέλπω Πωλογιῶργη 18. Ἰωάννης Παπαποστόλου 19. Παναγιώτης Βελισσαρίου 20. Ἐλένη Παπανικολάου 21. Κωνσταντῖνος Κριμπᾶς 22. Εὐγενία Βικέλα 23. Μαρία Μπρούσκαρη 24. Ἀγγελικὴ Ἀνδρειωμένου 25. Ἔρση Μπρούσκαρη 26. Πάντος Πάντος 27. Δέσποινα Δανιηλίδου 28. Παναγιώτα Πολυχρονάκου 29. Ἀλεξάνδρα Λοῖζου 30. Σπυρίδων Κανίνιας 31. Χαράλαμπος Πέννας 32. Νικόλαος Γκιολῆς 33. Ἐληάννα Ραυτοπούλου 34. Ἄννα Μιχαηλίδου 35. Δόμνα Δοντᾶ 36. Βασίλειος Σγούτας 37. Ἰωάννα Τσιριγώτη Δρακωτοῦ 38. Ἀγγελικὴ Κόκκου 39. Βασίλειος Ἀραβαντινὸς 40. Μάντῶ Οἰκονομίδου 41. Πέππια Δελμούζου 42. Παναγιώτης Τσελίκας 43. Ἀλέξανδρος Μαζαράκης Αἰνιᾶν 44. Δημήτριος Κουτρούμπας 45. Ἐπαμεινώνδας Σπηλιωτόπουλος 46. Στέφανος Ἡμελλος 47. Νότα Κούρου 48. Ἰφιγένεια Δεκουλάκου 49. Αἰκατερίνη Δημακοπούλου 50. Ντόρα Κόνσολα 51. Ἄννα Μανουηλίδου 52. Ἄννα Παπαμιχαῖλ Κουτρούμπα 53. Klaus Valtin von Eickstedt 54. Ἡλέκτρα Ἀνδρεάδη 55. Μαρία Παντελίδου 56. Ἰφιγένεια Τουρναβίτου 57. Δικαῖος Βαγιακάκος 58. Μαγδαληνὴ Λεονάρδου 59. Ἀλκησις Χωρέμη 60. Μενέλαος Τουρτόγλου 61. Χρήστος Μπουλώτης 62. Ἀλίκη Μουστάκα 63. Ἰωάννης Πετρόχειλος 64. Κωνσταντῖνος Ἡλιοπούλος 65. Βασιλικὴ Μαχαίρα 66. Νικόλαος Δεπάστας 67. Πέτρος Καλλιγᾶς 68. Μαρία Οἰκονομάκου 69. Φώτιος Κατσοῦρος 70. Μαρία Πιπιλῆ 71. Φανὴ Μαλούχου.

Μετὰ τὴν ψηφοφορία γιὰ τὴν ἐκλογή Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας γιὰ τὸ ἔτος 2006 προσήλθαν, ἀλλὰ δὲν ἐψήφισαν, οἱ ἑξῆς:

1. Ἀλέξανδρος Φυλακτόπουλος 2. Ἰωάννης Μαζαράκης Αἰνιᾶν
3. Φωτεινὴ Ζαφειροπούλου 4. Θεοδώρα Καράγιωργα 5. Martin Kreeb.

Πρῶτος ἔλαβε τὸν λόγο ὁ Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου κ. Ἐπαμεινώνδας Σπηλιωτόπουλος, ὁ ὁποῖος, σύμφωνα μὲ τὸν Ὄργανισμό, πρότεινε τὴν ἐκλογή ὡς μελῶν τοῦ Προεδρείου τῆς Συνέλευσης, μὲ φανερὴ ψηφοφορία, τοῦ κ. Κωνσταντίνου Κριμπᾶ ὡς Προέδρου, τῆς κυρίας Δέσποινας Χατζημιχαῆλ Σκορδᾶ ὡς Ἀντιπροέδρου, τῆς κυρίας Εὐγενίας Βικέλα ὡς Πρώτης Γραμματέως, καὶ τῆς κυρίας Πηνελόπης Ἀγαλλοπούλου ὡς Δευτέρας Γραμματέως. Ἡ Συνέλευση μὲ ἀνάταση τῆς χειρὸς ἐνέκρινε ὁμόφωνα τὴν πρόταση. Τὸ Προεδρεῖο τῆς Συνέλευσης κατέλαβε τὶς θέσεις του καὶ ὁ Πρόεδρος ἀπηύθυνε εὐχαριστίες πρὸς τοὺς ἐταίρους γιὰ τὴν ἐκλογή καὶ ἀνέγνωσε τὴν ἡμερήσια διάταξη. Εὐθὺς κήρυξε τὴν ἔναρξη τῆς μυστικῆς ψηφοφορίας γιὰ τὰ πέντε μέλη τῆς Ἐλεγκτικῆς Ἐπιτροπείας γιὰ τὸ ἔτος 2006, καὶ ὑπενθύμισε ὅτι οἱ ἐταῖροι ἔχουν τὸ δικαίωμα διαγραφῆς καὶ ἀντικατάστασης ὀνόματος τοῦ ἐνδεικτικοῦ ψηφοδελτίου ἀπὸ ἄλλο, ἐκ τοῦ ἐκλογικοῦ καταλόγου τῶν ἐταίρων. Ψηφολέκτες ὀρίστηκαν μὲ φανερὴ ψηφοφορία ἡ κυρία Μέλπω Πωλογιῶργη καὶ ὁ κ. Κωνσταντίνος Καλογερόπουλος. Οἱ παρόντες ἐταῖροι ψήφισαν μὲ τὴν ἀνάγνωση τῶν ὀνομάτων τους κατὰ σειρὰν προσελεύσεως στὴ Συνέλευση. Ἀφοῦ ψήφισαν οἱ προσελθόντες ὁ Πρόεδρος κήρυξε τὸ πέρας τῆς ψηφοφορίας καὶ οἱ ψηφολέκτες ἀποσύρθηκαν γιὰ τὴν καταμέτρηση τῶν ψήφων.

Στὴ συνέχεια ὁ Πρόεδρος τῆς Συνέλευσης κάλεσε τὸν Γενικὸ Γραμματέα τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐταιρείας νὰ ἐκθέσει τὰ πεπραγμένα τοῦ ἔτους 2005. Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς εἶπε τὰ ἑξῆς:

Τὸ ἔτος 2005 ὑπῆρξε γιὰ τὴν Ἐταιρεία καλύτερο ἀπὸ τὰ προηγούμενα· ὡς προηγούμενα ἐννοῶ τὴν περίοδο ἀπὸ τὸ

τέλος τοῦ 2001 καὶ ἐδῶ. Ὑπῆρξε καλύτερο ἀπὸ ἠθικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς πλευρᾶς. Εἶναι δύο ὄψεις τῆς δραστηριότητος τῆς Ἑταιρείας ἀξεχώριστες, γιὰ τὶς ὁποῖες θὰ σᾶς μιλήσω εὐθὺς ὡς μνημονεύσω τοὺς ἐταίρους ποὺ δὲν εἶναι πλέον μαζί μας.

Κατὰ τὸ 2005 ἔφυγε πλειάδα μὲ σημαντικὸ ἔργο στὸν τόπο ἢ στὴν ἐπιστήμη. Στὶς 15 Ἰανουαρίου ἡ ἐπίτιμος ἐταῖρος Ἰὼνη Μυλωνᾶ Shear, κόρη τοῦ ἀειμνήστου Γ. Γραμματέως τῆς Ἑταιρείας Γεωργίου Μυλωνᾶ, στὶς 3 Φεβρουαρίου ὁ Ὁρέστης Λουρίδης, καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου, στὶς 19 Μαρτίου ὁ ἀρχιτέκτων καθηγητῆς Γεώργιος Δημητροκάλλης, στὶς 22 Μαρτίου ὁ ἀρχιτέκτων καθηγητῆς καὶ Ἀκαδημαϊκὸς Παῦλος Μυλωνᾶς, στὶς 12 Ἀπριλίου ὁ ἀρχιτέκτων Ἀνδρέας Λαζαράκης, στὶς 5 Ἰουνίου ἡ ἐπίτιμος Ἐφορος Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων Ἄννα Μαραβᾶ Χατζηνικολάου, στὶς 18 Ἰουλίου ὁ καθηγητῆς τῆς ἱστορίας τοῦ Δικαίου Παναγιώτης Δημάκης, στὶς 2 Αὐγούστου ἡ παιδαγωγὸς καὶ συγγραφεὺς Λήδα Κροντηρᾶ Νασούφη, κόρη τῆς θείας Λένας, στὶς 25 Αὐγούστου ὁ ἱστορικὸς Δημήτριος Πολέμης, στὶς 23 Σεπτεμβρίου ὁ βιομήχανος Χρήστος Λαναράς, στὶς 22 Ὀκτωβρίου ἡ καθηγήτρια τῆς Ἱστορίας Χρυσούλα Καρδαρᾶ. Τῆ χρονιά τούτη, τὸ 2006 ὑπῆρξαν ἀκόμη δύο μεγάλες ἀπώλειες· στὶς 21 Φεβρουαρίου τοῦ ἐπίτιμου Ἀντιπροέδρου τῆς Ἑταιρείας καὶ ἐξέχοντος ἀρχαιολόγου Pierre Amandry, πρῶην Διευθυντοῦ τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς καὶ στὶς 23 Μαρτίου τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, μελετητοῦ τοῦ ἀρχαίου Δικαίου, Ἰωάννου Τριανταφυλλόπουλου.

Ἔρευνες καὶ ἀνασκαφές κατὰ τὸ 2005 ἔγιναν στὸν Ραμνοῦντα ἀπὸ τὸν κ. David Blackmann, στὸ Τσέπι Μαραθῶνος ἀπὸ τὴν καθηγήτρια κυρία Μαρία Παντελίδου, στὴ Σκάλα Ὀρωποῦ ἀπὸ τὸν καθηγητὴ κ. Ἀλέξανδρο Μαζαράκη Αἰνιάνα, στὶς Μυκῆνες ἀπὸ τὸν Ἀκαδημαϊκὸ κ. Σπύρο Ἰακωβίδη, στὴν Ἴκλαινα Μεσσηνίας ἀπὸ τὸν καθηγητὴ κ. Μιχάλη Κοσμόπουλο, στὴ Μεσσήνη ἀπὸ τὸν καθηγητὴ κ. Πέτρο Θέμελη, στὴν βασιλικὴ τοῦ Λεχαίου ἀπὸ τὸν Διευθυντὴ τῶν Κρατικῶν Ἀρχείων Τριπόλεως κ. Παναγιώτη Βελισσαρίου, στὴν Ἁγία Βαρβάρα Δελφῶν ἀπὸ τὴν Προϊσταμένη τῆς Ἐφο-

ρείας Δελφῶν κυρία Δέσποινα Σκορδᾶ, στή Φιλιπιάδα ἀπὸ τὸν Ἀκαδημαϊκὸ κ. Παναγιώτη Βοκοτόπουλο, στή Δωδώνη ἀπὸ τὶς κυρίες Χρυσήδα Σούλη, Ἀμαλία Βλαχοπούλου καὶ Κωνσταντίνα Γραβάνη, σὶδ Ἀκρωτήρι τῆς Θήρας ἀπὸ τὸν καθηγητὴ κ. Χρῆστο Ντούμα, στή Ζώμινθο Κρήτης ἀπὸ τὸν ἐπίτιμο Ἐφορο τῶν Ἀρχαιοτήτων κ. Γιάννη Σακελλαράκη καὶ τὸν καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Χαΐδελβέργης κ. Διαμαντῆ Παναγιωτόπουλο, καὶ στή Ζάκρο Κρήτης ἀπὸ τὸν λέκτορα τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἐλευθέριο Πλάτωνα. Ὅλες αὐτὲς οἱ ἔρευνες θὰ παρουσιασθοῦν ἀναλυτικῶς σὲ λίγο.

Ἡ ἄλλη ἐπιστημονικὴ δράση τῆς Ἐταιρείας εἶναι, πρῶτα-πρῶτα, ἡ μὲ μεγάλη ἐπιτυχία συνέχιση τῆς λειτουργίας τῆς Σχολῆς Διδασκαλίας τῆς Τέχνης. Ἀπὸ τὸ 2003 τὴν ὅλη ὀργάνωση καὶ ἐποπτεία ἔχει ἡ Σύμβουλος κυρία Ντόρα Βασιλικῶ. Κατὰ τὸ 2005, δέκατη ἔκτη χρονιὰ λειτουργίας τῆς, ἔγιναν 18 δῶρα μαθήματα μὲ θέμα *Ἡ Ἀρχαιολογία τοῦ Αἰγαίου. Παλιὲς καὶ καινούργιες ἔρευνες*. Δίδαξαν μέλη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας καὶ καθηγητὲς τοῦ Πανεπιστημίου. Ἡ ἐπιτυχία τῶν μαθημάτων ἦταν μεγάλη καὶ οἱ ἐγγραφὲς μαθητῶν σταμάτησαν στὸν πεντακοσιοστό. Τὸ ἰδιαίτερο στοιχεῖο τῶν μαθημάτων τῆς Σχολῆς εἶναι ὅτι ἀποτελοῦν ἐπιστημονικὴ ἐνότητα καὶ παραδίδονται ἀπὸ τοὺς κατ' ἐξοχὴν εἰδικοὺς ἀνασκαφεῖς καὶ ἐρευνητὲς. Τὰ μαθήματα τῆς νέας διδακτικῆς χρονιᾶς θὰ εἶναι ἀφιερωμένα στὴν ἀρχαιολογία καὶ τέχνη τοῦ Βορείου καὶ Ἀνατολικοῦ Αἰγαίου.

Στὴν διδακτικὴ δραστηριότητα τῆς χρονιᾶς ποὺ πέρασε περιλαμβάνουμε ἀκόμη καὶ τρεῖς ὁμιλίες ἐταίρων μας, τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Βασίλη Σγούτα, τοῦ καθηγητοῦ κ. Παναγιώτη Φάκλαρη καὶ τῆς καθηγήτριας κυρίας Ὀλγας Παλαγγιά.

Ἡ δημοσιευτικὴ δραστηριότητα τῆς Ἐταιρείας ὑπῆρξε μεγάλη καὶ ἐκδόθηκαν σημαντικὰ βιβλία. Πρῶτα σᾶς μνημονεύω τὰ ἀρχαῖα περιοδικά μας, τὸν τόμο 142 τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* τοῦ 2003 καὶ τοὺς τόμους 157 καὶ 158 τῶν *Πρακτικῶν*, τῶν ἐτῶν 2002 καὶ 2003. Ἀκόμη ἐκδόθηκε ὁ τόμος 51 τοῦ *Ἔργου* τοῦ 2004 καὶ τὰ τεύχη 74-77 τοῦ τόμου 18 τοῦ ἔτους 2005 τοῦ *Μέντορος*. Τὰ δύο τελευταῖα, *Ἔργον* καὶ *Μέντορα*, τὰ λαμβάνετε.

Ἐκ τῶν παλαιῶν δημοσιεύσεως μας ἔγινε ἀνατύπωση τοῦ βιβλίου τοῦ Ἐφόρου Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ καθηγητῆ Ἄνδρέα Ξυγγόπουλου, *Σχεδιάσμα ἱστορίας τῆς θρησκευτικῆς ζωγραφικῆς μετὰ τὴν Ἄλωση*, τὸ ὁποῖο παρὰ τὴν πάροδο 50 ἐτῶν ἀπὸ τὴν ἔκδοσή του ἔξακολουθεῖ νὰ ἀποτελεῖ συστηματικὸ βοήθημα γιὰ τοὺς μελετητές.

Ἐκ τῶν νέων μας βιβλία πρῶτο ἐκδόθηκε ἡ δημοσίευση *Τόση Μαραθῶνος, Τὸ Πρωτοελλαδικὸ νεκροταφεῖο* ποῦ ἔκανε ἡ καθηγήτρια κυρία Μαρία Παντελίδου. Ἀκολούθησαν τὰ βιβλία, τῆς καθηγήτριας κυρίας Στέλλας Δρούγου, *Βεργίνα. Τὰ πήλινα ἀγγεῖα τῆς Μεγάλης Τούμπας*, τῆς καθηγήτριας κυρίας Λίλας Μαραγκοῦ, *Ἀμοργὸς II. Οἱ ἀρχαῖοι πύργοι* καὶ τὸ βιβλίο τοῦ καθηγητοῦ κ. Kevin Clinton, *Eleusis. The Inscriptions on Stone*. Τὸ βιβλίο ἀποτελεῖ τὸ συνολικὸ καὶ συστηματικὸ σύνταγμα τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἐλευσίνος ποῦ εἶχαν βρεθῆ, οἱ περισσότερες, στὶς ἀπὸ τὸ 1882, δηλαδὴ πρὶν ἀπὸ 124 χρόνια, ἀνασκαφῆς τῆς Ἐταιρείας. Τοῦ ἔργου αὐτοῦ θὰ ἀκολουθήσει καὶ δευτέρος τόμος.

Στὴν ἐπιστημονικὴ δράση τῆς Ἐταιρείας περιλαμβάνεται καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἐνίσχυση νομικῶν προσώπων, ὅπως τὸ Λεξικὸ τῶν κυρίων ὀνομάτων ποῦ ἐκδίδει ὁ ἐπίτιμος Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου καθηγητῆς κ. Peter M. Fraser, καὶ οἱ Ἐταιρεῖες Πελοποννησιακῶν Σπουδῶν καὶ Λακωνικῶν Σπουδῶν, τὶς ὁποῖες ἐμψυχώνουν οἱ ἐταῖροι μας κύριοι Τάσος Γριστόπουλος καὶ Δικαῖος Βαγιακάκος.

Τὴ βιβλιοθήκη μας χρησιμοποίησαν κατὰ τὸ 2005 2.320 μελετητές. Πλουτίστηκε μὲ 1.077 νέους τόμους, 351 ἐξ ἀγορᾶς, 273 ἐξ ἀνταλλαγῆς καὶ 413 ἐκ δωρεᾶς.

Μεγάλῃ ἀπήχηση εἶχε στοὺς φίλους τῆς Ἐταιρείας καὶ ἡ τετραήμερη ἀγορὰ βιβλίων τοῦ περασμένου Μαΐου ποῦ ἔγινε στὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ μεγάρου μας, ὡς καὶ οἱ μικρότερες τῆς κάθε Τετάρτης κατὰ τὴ διάρκεια τῶν μαθημάτων τῆς Σχολῆς Διδασκαλίας τῆς Τέχνης, ποῦ ὀργανώνει ἀπὸ τὸ 2002 ἡ Σύμβουλος κυρία Βασιλικῆ. Στὶς ἀγορᾶς αὐτὲς μπορεῖ κανεὶς νὰ προμηθευθῆ τὶς ἐκδόσεις τῆς Ἐταιρείας σὲ εἰδικὲς τιμὲς, καὶ συγχρόνως νὰ βρεῖ βιβλία σπάνια ἀπὸ τὰ ἀποθέματα μας ἢ ἀπὸ δωρεᾶς ἐταίρων καὶ φίλων. Τὰ ἔσοδα ἀπὸ τὶς

μεγάλες βιβλιαγορές και τις μικρότερες, των μαθημάτων, φθάνουν μέχρι στιγμής το ποσόν των 220.000,00 €, δηλαδή 75.000.000 δρχ.

Στο 'Αρχείο μας μελέτησε πλήθος έρευνητών στους όποιους παρέχονται στοιχεία άγνωστα και άδημοσίευτα για άνασκαφές του παρελθόντος και μνημεία. Του 'Αρχείου αυτού ένα μέρος, το φωτογραφικό τμήμα, άρχισε να δημοσιεύεται ηλεκτρονικώς. Στήν περυσινή έκθεση του Συμβουλίου για το 2004 είχε είπωθει ότι το αίτημα της 'Εταιρείας για χρηματοδότηση της ηλεκτρονικής δημοσίευσης του 'Αρχείου της είχε άπορριφθει από την *Κοινωνία της Πληροφορίας* και τον 'Υπουργό Πολιτισμού της προηγούμενης κυβέρνησης. Τώρα εύχαρίστως γνωστοποιείται ότι ή *Κοινωνία της Πληροφορίας* χρηματοδότησε την 'Εταιρεία με μεγάλο χρηματικό ποσόν και ό Γενικός Γραμματεός του 'Υπουργείου Πολιτισμού κ. Χρήστος Ζαχόπουλος ένέκρινε τη χρηματοδότηση, έχουμε μάλιστα έλπίδες ότι τουτο θα συνεχισθει και ή 'Εταιρεία θα φέρει σε πέρας ένα πολú σημαντικό, και γενικότερα χρήσιμο, έργο.

'Αντιθέτως το Internet της 'Εταιρείας, όπως είπα και πέρυσι, έξακολουθει να μην ύποστηρίζεται από τους εταίρους αρχαιολόγους, οι όποιοι ούτε τις άνασκαφές τους δέν θέλουν να παρουσιάσουν, όπως είναι το καθήκον τους άπέναντι στο Κοινό και στήν 'Εταιρεία. 'Επειδή όμως το έργο πρέπει να ολοκληρωθει το Συμβούλιο μελετά τον τρόπο να το κάνει χωρίς τη βοήθεια των άνασκαφών.

Τα οικονομικά της 'Εταιρείας βελτιώθηκαν κατά το 2005, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι άποκαταστάθηκε ή ζημία την όποία είχαμε ύποστει από την πτώση των έπιτοκίων, τη μείωση των μερισμάτων και την έχθρική στάση της Πολιτείας επί σειρά έτων. "Ηδη έχει νοικιαστει ένας όροφος του μεγάρου μας στη λεωφόρο Συγγρού και ό Πρόεδρος της 'Εταιρείας βρίσκεται σε διαπραγματεύσεις για την έννοικίαση και των λοιπών. "Εγινε άκόμη νέα μίσθωση της ιδιοκτησίας μας στήν όδδ Μαυροκορδάτου με όρους, έν σχέσει με το παρελθόν, έξαιρετικούς. 'Ακόμη νοικιάστηκαν τα δύο διαμερίσματα στις όδους 'Αλκμάνος και 'Αρνης, δωρεά της άειμνήστου εταίρου μας 'Ελπίδος Μαντζώρου.

Τὸν Πρόεδρο καὶ τὸν Γραμματέα τοῦ Συμβουλίου, δέχτηκε σὲ ἀκρόαση ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Κάρολος Παπούλιας, ὁ ὁποῖος, ὡς προσιάτης τῆς Ἐταιρείας, ἐνημερώθηκε γιὰ τὸ ἔργο της καὶ τοὺς σκοποὺς της. Στὶς 12 Ἀπριλίου ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἐπισκέφθηκε τὴν Ἐταιρεία καὶ παρακολούθησε τὴν ὁμιλία τοῦ κ. Κωνσταντίνου Ζάχου γιὰ τὶς ἀνασκαφὲς στὴν Ἀντιγόχεια τῆς ἀρχαίας Χαονίας.

Τέλος, ἐδῶ καὶ μερικοὺς μῆνες τὸ μέγαρο τῆς Ἐταιρείας φιλοξενεῖ τὶς Δημόσιες Συνεδρίες καὶ τὶς Συνεδρίες τῆς Ὀλομελείας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Τοῦτο γίνεται λόγω τῶν σοβαρῶν οἰκοδομικῶν ἐργασιῶν ποὺ πρέπει νὰ γίνουν στὸ μέγαρο τῆς Ἀκαδημίας. Ἔτσι δίνεται ἡ εὐκαιρία στὴν Ἐταιρεία νὰ ἀνταποδώσει στὴν Ἀκαδημία τὴν φιλοξενία ποὺ τῆς εἶχε παράσχει πρὶν ἀπὸ 50 καὶ πλέον χρόνια, ὅταν κτιζόταν τὸ μέγαρο τοῦτο στὸ ὁποῖο βρισκόμαστε.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωση τῆς ἔκθεσης τῶν πεπραγμένων ὁ Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ἔδωσε τὸν λόγο στοὺς ἐταίρους γιὰ ἐρωτήσεις καὶ σχόλια.

Ὁ κ. Οἰκονομίδης ἐρώτησε ἂν ἡ Ἐταιρεία ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ προχωρήσει στὴ σύνταξη τῶν ἀνασκαφικῶν δεδομένων γιὰ τὸ Internet, χωρὶς τὴ βοήθεια τῶν ἀνασκαφῶν ποὺ διενήργησαν τὶς ἀνασκαφὲς γιὰ λογαριασμὸ τῆς Ἐταιρείας. Παρομοίως ἡ κυρία Ἀνδρειωμένου ζήτησε νὰ διευκρινισθεῖ πῶς ἐννοεῖται ἡ παρουσίαση τῶν πεπραγμένων τῶν ἀνασκαφῶν στὸ Διαδίκτυο. Στὸ ἴδιο θέμα ἐπικεντρώθηκε καὶ τὸ σχόλιο τῆς κυρίας Δελμούζου, ἡ ὁποία ἐξέφρασε τὸ φόβο, ὅτι ὁ οἰοσδήποτε ποὺ θὰ ἔκανε μία ἀπλὴ καταγραφή τῶν ὄσων ἔχουν δημοσιευθεῖ στὰ πρακτικὰ τῶν ἀνασκαφῶν, ἓνα ἀπλὸ εὐρετήριο, θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ καὶ δημιουργός, καὶ ἐπομένως πρέπει νὰ μελετηθεῖ ἡ διασφάλιση τῆς κυριότητος τῶν δικαιωμάτων.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ἔδωσε τὸν λόγο στὸν Γενικὸ Γραμματέα νὰ ἀπαντήσει καὶ ἐκεῖνος διευκρίνησε τὰ ἐξῆς:

Ἵσως δὲν ἔγινε κατανοητὸ τὸ θέμα τοῦ Internet. Τὸ θέμα τῶν πνευματικῶν δικαιωμάτων ἀφορᾷ τὴν Ἐταιρεία, τὰ δικαι-

ώματα δὲν εἶναι ἀτομικά. Ἡ Ἐταιρεία ἔχει γιὰ τὶς ἀνασκαφές τῆς τὰ πλήρη καὶ ἀποκλειστικὰ δικαιώματα. Ὁ ἀνασκαφεὺς παίρνει τὴν ἐντολὴ ἀπὸ τὴν Ἐταιρεία, εἶναι διευθυντὴς τῆς ἀνασκαφῆς, καὶ ὄχι ἰδιοκτῆτης, τὸ δὲ κράτος δίνει αὐτὴν ἐντολὴ στὴν Ἐταιρεία, νὰ προχωρήσει στὴν ἀνάθεση τῆς ἐκτέλεσης τοῦ ἔργου. Ὁ ἀνασκαφεὺς ἔχει τὴν ὑποχρέωση, ὄχι τὸ δικαίωμα, νὰ προβεῖ στὴν δημοσίευση τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐρευνῶν του. Ἡ Ἐταιρεία ἔχει δικαίωμα νὰ ἀνακαλέσει τὴν ἐντολὴ ἀπὸ τὸν ἀνασκαφέα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδιο τὸ κράτος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀνακαλέσει τὴν ἐντολὴ ἀπὸ τὴν Ἐταιρεία, στὴν ὁποία ἔχει μεταβιβάσει αὐτὸ τὸ δικαίωμα, ὅπως καὶ στὶς ξένες ἀρχαιολογικὲς σχολὲς καὶ στὰ πανεπιστήμια. Αὐτὸ δὲν ἔχει συμβεῖ ἕως τώρα γιὰτὶ ὑπάρχει ἔλλειψη προσώπων, ἀλλὰ τὰ φαινόμενα ἀσυνέπειας συνεχίζονται, δηλαδὴ οἱ ἀνασκαφεῖς δὲν ἐκπληροῦν, ὅλοι, τὸ κύριο καθῆκον τους.

Ὡς πρὸς τὸ Internet, πρέπει νὰ γραφτοῦν κείμενα, γιὰ γίνουν προσιτὲς οἱ ἀνασκαφές μας. Λίγοι ἐταῖροι τὰ ἔχουν παραδώσει. Αὐτὰ πρέπει νὰ ἀποτελοῦν σύνθεση τῶν διαφορῶν ἀνακοινώσεων, ποὺ ἔχουν ἤδη πραγματοποιήσει οἱ ἀνασκαφεῖς ἢ τῶν ἐκθέσεων ποὺ ἔχουν ἤδη δημοσιεύσει στὰ περιοδικὰ τῆς Ἐταιρείας ἢ ἄλλου. Ἡ σύνθεση πρέπει νὰ ἀποτελεῖ ἓνα ρέον κείμενο, κατανοητὸ γιὰ τὸν κόσμο, καὶ εἶναι καλύτερα νὰ τὸ κάνουν οἱ ἴδιοι οἱ ἀνασκαφεῖς. Σὲ ἀντίθετη περίπτωση τὸ κάνει ἡ Ἐταιρεία, βασιζόμενη πάντα στὰ δημοσιευμένα στοιχεῖα τῶν ἐκθέσεων· αὐτὰ εἶναι κτῆμα τῆς Ἐταιρείας καὶ κτῆμα τοῦ Δημοσίου. Δὲν ὑπάρχει ζήτημα ἂν τὰ πάρει κάποιος ἄλλος, ἀφοῦ εἶναι δημοσιευμένα. Παρατηρεῖται βέβαια τὸ φαινόμενο νὰ πεθάνει ὁ ἀνασκαφέας, καὶ νὰ παραμένουν ἀφ' ἑνὸς στοιχεῖα πρωτογενοῦς ὑλικοῦ ἄγνωστα, ἀφ' ἑτέρου νὰ μεταφέρονται δικαιώματα στοὺς κληρονόμους. Τὰ ἀνασκαφικὰ δικαιώματα δὲν κληροδοτοῦνται. Ὅσον ἀφορᾷ τὶς ἀνασκαφές τοῦ Δημοσίου, ἂν θέλει κάποιος, μπορεῖ νὰ τὶς δώσει καὶ αὐτὲς στὸ Internet τῆς Ἐταιρείας. Τὸ ΥΠΠΟ πιστεύω ὅτι δὲν θὰ εἶχε ἀντίρρηση νὰ προβληθοῦν οἱ ἀνασκαφές τῆς Ὑψηρείας.

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς σχολίασε ἀκόμη τὸ γεγονός, ὅτι τελευταῖα παραδίδονται πολὺ συχνὰ τὰ ἀνασκαφικὰ πορί-

σματα σὲ ξένα περιοδικά, ὥστε νὰ διαβάζονται σὲ ξένη γλώσσα ἀπὸ τοὺς ξένους. Ἐχει καταστήσει τὰ ξένα περιοδικὰ νὰ γεμίζουν κατὰ πολὺ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνες. Ἡ ἀπροθυμία αὐτὴ τῆς δημοσίευσης ἐκθέσεων στὴν ἑλληνικὴ γλώσσα, σὲ συνδυασμὸ μάλιστα μὲ τὴν παράλληλη συστηματικὴ παρουσίαση τῶν ἀνασκαφῶν διαφόρων γεωγραφικῶν περιοχῶν τοῦ κράτους σὲ εἰδικὰ συνέδρια, ποὺ ὀργανώνονται ἀπὸ τοπικὲς κοινωνίες, ὀδηγεῖ στὴν, ἀπὸ πλευρᾶς ὕλης, ἀπογύμνωση τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου, ποὺ εἶναι τὸ κύριο ὄργανο τῆς δημοσίευσης τῶν ἀνασκαφῶν ποὺ γίνονται καὶ ἐπιχορηγοῦνται ἀπὸ τὸ κράτος. Καθῆκον ὄλων τῶν ἀρχαιολόγων τοῦ κλάδου εἶναι νὰ στηρίζουν καὶ νὰ ἐνισχύουν τὸ Ἀρχαιολογικὸ Δελτίο, ποὺ ἐκδόθηκε, ἀναπτύχθηκε καὶ ἐπανεκδόθηκε, τὸ 1960, μὲ τοὺς κόπους καὶ τὸν ἰδεαλισμὸ τῶν παλαιῶν μελῶν τῆς Ὑπηρεσίας.

Οἱ ἐπισημάνσεις αὐτὲς προκάλεσαν τὴ διαμαρτυρία τῆς κυρίας Ἀνδρειωμένου, ἡ ὁποία μὲ ἀφορμὴ προσωπικὴ περίπτωση, ἀναφέρθηκε στὸ ΤΑΠΑ, καὶ στὴν ἀργοπορία ἔκδοσης τῶν ἐκθέσεων ποὺ κατατίθενται.

Ἀπευθυνόμενος στὴν κυρία Δελμούζου ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἐπανέλαβε τὶς ἀπόψεις του περὶ πνευματικῶν δικαιωμάτων, ὡς ἀπάντηση πρὸς τὸ σχολιὸ τῆς. Στὴ συνέχεια ἡ κυρία Δελμούζου διευκρίνησε ὅτι εἶχε ἤδη ἐξαγγεῖλει, πὼς θὰ καθεύσει τὸν α΄ τόμο, καὶ ὄχι τὸν β΄, γιὰ τὶς ἐπιγραφὲς τῆς Βραυρώνας, ὄχι πρὶν τὸ τέλος Φεβρουαρίου. Σὲ λίγες μέρες θὰ παρουσιάσει τὸν α΄ τόμο [πρβ. ὁ Μέντωρ 74-75, 2005, 103].

Μὲ ἀφορμὴ τὶς προσθῆκες I καὶ II στοὺς τίτλους τῶν μονογραφικῶν (λ.χ. Πέλλα I, Λίνδος I, Βεργίνα I, II) γιὰ μίαν συγκεκριμένη περιοχὴ, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀναφέρθηκε στὸ πρόβλημα ποὺ παρουσιάζεται νὰ γράφεται ἕνας τόμος, καὶ νὰ ἀναγγέλλεται ὡς τόμος I, καὶ νὰ μὴν ἀκολουθοῦν οἱ ἐπόμενοι ἢ νὰ ἐκπονοῦνται οἱ τόμοι τῆς συνέχειας ἀπὸ συνεργάτες τοῦ ἀνασκαφέα μὲ θέμα ἄσχετο τοῦ πρώτου τόμου. Καλὸν εἶναι λοιπόν, προκειμένου νὰ ἀποφεύγονται αὐτά, νὰ μὴν ὑπάρχει ἔνδειξη ἀρίθμησης, ὅταν δὲν εἶναι ἔτοιμος καὶ ὁ δεῦτερος τόμος, καὶ νὰ ἐπιγράφεται κάθε τόμος μὲ τίτλο καὶ ὑπότιτλο, διευκρινιστικὸ τοῦ εἰδικότερου περιεχομένου του, ὡς γίνεται λ.χ. μὲ τὴ δημοσίευση τῆς ἀνασκαφῆς Ἀκρωτηρίου Θήρας.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως κήρυξε περαιωμένες τὶς συζητήσεις ἐπὶ προσωπικῶν θεμάτων καὶ προχώρησε στὴν ἀνάγνωση τῆς ἔκθεσης τῆς Ἐλεγκτικῆς Ἐπιτροπείας γιὰ τὸ ἔτος 2005.

ΕΚΘΕΣΗ
ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙ
ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 2005

Σύμφωνα μὲ τὶς διατάξεις τῶν ἄρθρων 31 καὶ 32 τοῦ Ὄργανοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία συντάσσει ἔκθεση περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχείρησής τοῦ λήξαντος ἔτους, τὴν ὁποία καὶ ὑποβάλλει πρὸς τὴ Γενικὴ Συνέλευση τῶν Ἐταίρων.

Κατὰ τὸ ἄρθρο 17 τοῦ Ὄργανοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἡ τήρηση τῶν λογιστικῶν βιβλίων γίνεται κατὰ τὸ διπλογραφικὸ σύστημα μὲ μηχανογραφικὸ τρόπο. Τὰ λογιστικὰ βιβλία ποὺ τηρήθηκαν μὲ τὸ σύστημα αὐτὸ εἶναι τὰ ἑξῆς: 1. Ἀναλυτικὸ Ἡμερολόγιο Ταμείου, 2. Ἀναλυτικὸ Ἡμερολόγιο Διαφόρων Πράξεων, 3. Συγκεντρωτικὸ Ἡμερολόγιο, 4. Συγκεντρωτικὸ Καθολικόν, 5. Καρτέλες κατὰ λογαριασμὸ Γενικοῦ Καθολικοῦ ἀναλυτικά, 6. Βιβλίον ἐγγραφῶν Ἴσολογιοῦ.

Κατὰ τὸ ἔτος 2005 ἐκδόθηκαν τὰ ἑξῆς παραστατικά:

1. Γραμμάτια εἰσπραξῆς ἀρ. 1-394.
2. Χρηματικὰ ἐντάλματα ἀρ. 1-577.
3. Δελτία συμψηφιστικῆς πράξης ἀρ. 1-978.
4. Τιμολόγια - δελτία ἀποστολῆς (μηχανογραφημένα) ἀρ. 534-785.
5. Τιμολόγια - δελτία ἀποστολῆς (χειρόγραφα) ἀρ. 3145-3150 καὶ 1-30.
6. Δελτία ἀποστολῆς (μηχανογραφημένα) ἀρ. 409-518.
7. Δελτία ἀποστολῆς (χειρόγραφα) ἀρ. 1558-1561 καὶ 1517-1521.

8. Ἀποδείξεις αὐτοπαράδοσης ἀρ. 350-442.
  9. Δελτία Λιανικῆς Ζ1 ἀπὸ τὴν Ταμειακὴ, ἀρ. Δελτίου ἀναφορᾶς 731-785 καὶ 1-116.
  10. Πιστωτικὰ τιμολόγια (μηχανογραφημένα) ἀρ. 19-24.
  11. Πιστωτικὰ τιμολόγια (χειρόγραφα) ἀρ. 5-9.
  12. Τιμολόγια (μηχανογραφημένα) ἀρ. 30-39.
  13. Ἀποδείξεις ἐπιστροφῆς λιανικῆς πωλήσεως ἀρ. 7-10 καὶ 1.
  14. Ἀποδείξεις λιανικῆς πωλήσεως χειρόγραφες ἀρ. 11-71.
  15. Ἀκυρωτικὰ σημειώματα μηχ. ἀρ. 39-53.
- Βάσει τῶν καταχωρήσεων ποὺ ἔγιναν στὰ ἀνωτέρω λογιστικὰ βιβλία συντάχθηκε στὶς 31.12.2005 ὁ Ἴσολογισμὸς Περιουσιακῆς Κατάστασης καὶ ὁ Πίνακας Ἀποτελεσμάτων Χρήσης 2005. Οἱ ἀντίστοιχοι πίνακες ἐπισυνάπτονται στὸ τέλος τῆς ἔκθεσης. Παρατίθενται στὴ συνέχεια ὀρισμένα σχόλια καὶ παρατηρήσεις ὡς πρὸς τοὺς λογαριασμοὺς:

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

1. ΓΗΠΕΔΑ: Ἐμφανίζεται ἡ ἀξία τῶν οἰκοπέδων κυριότητος τῆς Α.Ε. ἡ ὁποία ἀνέρχεται σὲ 393.248,85 ΕΥΡΩ, σύμφωνα μὲ ἀποτίμηση τοῦ ἔτους 1979. Ὑποχρέωση ἀναπροσαρμογῆς τῆς ἀξίας τους δὲν ὑπάρχει.
2. ΚΤΙΡΙΑ: Τὰ κτίρια κυριότητος τῆς Α.Ε. ἐξαιρέσει τοῦ νεόδμητου κτιρίου τῆς Λ. Συγγροῦ ἀπεικονίζονται στὸν Ἴσολογισμὸ μὲ λογιστικὸ ἰσότιμο 15,84 ΕΥΡΩ χάριν μνείας, λόγω τῆς ὀλοσχεροῦς ἀπόσβεσης τῆς ἀξίας τους κατὰ τὸ παρελθόν.
3. ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΤΙΡΙΩΝ: Στὸν λογαριασμὸ αὐτὸ ἐμφανίζεται ἡ ἀναπόσβεστη ἀξία τοῦ ἀκινήτου ἐπὶ τῆς λεωφόρου Ἀλεξάνδρας 105, τὸ ὁποῖο ἀγοράστηκε ἀπὸ τὴν Α.Ε. τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1996, ἡ ἀναπόσβεστη ἀξία τοῦ ἀνακαινισθέντος διαμερίσματος τὸ ἔτος 2004 ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀλκμᾶνος 16, ἐπίσης προσετέθη ὡς ἀξία τὸ ποσὸ τοῦ κόστους διαμόρφωσης τῆς αἴθουσας ἐκθέσεως τοῦ α' ὑπογείου τοῦ μεγάρου τῆς Α.Ε.

4. ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ: 'Ο λογαριασμός αυτός έχει ολοσχερώς αποσβεσθεί και εμφανίζεται με λογιστικό ισότιμο 0,01 ΕΥΡΩ.
5. ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕΣΑ: Στόν λογαριασμό αυτό εμφανίζεται ή αναπόσβεστη αξία της δίκυκλης μηχανής ή όποια αγοράστηκε το έτος 2000.
6. ΑΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΥΠΟ ΕΚΤΕΛΕΣΗ - ΚΤΙΡΙΟΥ Λ. ΣΥΓΓΡΟΥ: 'Ο λογαριασμός αυτός περιλαμβάνει άμοιβες αρχιτεκτόνων και συνεργατών τους σχετικά με την επίβλεψη των εργασιών ανέγερσεως του κτιρίου στη Λ. Συγγρού, δαπάνες πρόσθετων εργασιών για την κατασκευή αυτού έπιπλέον της αντιπαροχής.
7. ΕΠΙΠΛΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ: Στόν λογαριασμό αυτό εμφανίζεται ή αναπόσβεστη αξία των παλαιότερων έπιπλων και σκευών, καθώς και το ποσό το όποιο διατέθηκε το έτος 2005. Το έτος αυτό διατέθηκαν 20.183,22 ΕΥΡΩ για την προμήθεια έπιπλων και λοιπού έξοπλισμού των Γραφείων της Α.Ε., και για την προμήθεια ήλεκτρονικών υπολογιστών, καθώς και τηλεπικοινωνιακού έξοπλισμού ΕΥΡΩ 2.004,33.
8. ΒΙΒΛΙΑ ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ: Στόν λογαριασμό αυτό εμφανίζεται το αναπόσβεστο υπόλοιπο των έκτος συναλλαγής βιβλίων.
9. ΒΙΒΛΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ: Για τον έμπλουτισμό της Βιβλιοθήκης κατά το έτος 2005 διατέθηκαν 44.663,85 ΕΥΡΩ. Το ποσό αυτό άφορα τόσο την αγορά βιβλίων από το Έσωτερικό και το Έξωτερικό, όσο και τα βιβλιοδετικά.
10. ΒΙΒΛΙΑ ΠΡΟΣ ΔΙΑΘΕΣΗ: Στόν λογαριασμό αυτό εμφανίζεται ή αξία του υπολοίπου των προς πώληση βιβλίων της Α.Ε. σε τιμή κόστους, βάσει της αξίας του χαρτιού και των έξόδων για στοιχειοθεσία, έκτύπωση και βιβλιοδεσία. 'Η έκδοτική δραστηριότητα της Α.Ε. το έτος 2005 άπορρόφησε το ποσό των 156.500,48 ΕΥΡΩ.
11. ΒΙΒΛΙΑ ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ: Το ποσό των 41.226,29 ΕΥΡΩ άπεικονίζει την αξία των βιβλίων των όποιων δέν είχε ολοκληρωθεί ή έκτύπωση κατά την 31.12.2005.
12. ΠΕΛΑΤΕΣ: Στόν λογαριασμό αυτό άπεικονίζεται ή άπαίτηση της Α.Ε. έκ της πωλήσεως των βιβλίων στο Έξωτε-

ρικό καὶ τὸ Ἐσωτερικό.

13. ΧΡΕΩΣΤΕΣ: Στὸν λογαριασμὸ αὐτὸ ἀπεικονίζονται οἱ ἀπαιτήσεις τῆς Α.Ε. κατὰ τὴν 31.12.2005, ἀπὸ προκαταβολῆς ποὺ εἶχαν χορηγηθεῖ σὲ διάφορους γιὰ τὰ «Ἔργα», γιὰ τὴν ἐκτέλεση διαφόρων ἐργασιῶν, τὴν ἀπαίτηση ἀπὸ εἰσπραξη μισθωμάτων.
14. ΧΡΕΟΓΡΑΦΑ: Τὰ διάφορα χρεόγραφα τοῦ χαρτοφυλακίου τῆς Α.Ε. τὴν 31.12.2005 ἀνέρχονται σὲ 1.912.094,28 ΕΥΡΩ. Τὸ σύνολο τῶν τεμαχίων τῶν μετοχῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας εἶναι 241.876 τεμάχια μετοχῆς τῆς Ἐθνικῆς Τράπεζας τῆς Ἑλλάδος ΑΕ, 69.709 τεμάχια μετοχῆς τῆς Τράπεζας Πειραιῶς ΑΕ, 10.311 τεμάχια μετοχῆς τῆς Ἀγροτικῆς Τράπεζας τῆς Ἑλλάδος ΑΕ, 21 τεμάχια μετοχῆς τῆς Τράπεζας τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἀποτίμηση τῶν μετοχῶν αὐτῶν ἔγινε σύμφωνα μὲ τὶς κείμενες διατάξεις δηλαδὴ στὴ χαμηλότερη τιμὴ μεταξὺ τιμῆς κτήσεως καὶ μέσης τιμῆς Δεκεμβρίου 2005, ὡς σχετικὸς πίνακας ΧΑΑ. Τὸ ἔτος 2005 τὰ 336.000 τεμάχια μετοχῶν μας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Ἐπενδύσεων Χαρτοφυλακίου μὲ τὴν ἀπόφαση τῆς Γενικῆς Συνέλευσης αὐτῆς τὴν 18/10/2005 ἀπορροφήθηκαν ἀπὸ τὴν Τράπεζα Πειραιῶς ΑΕ μὲ ποσοστὸ ἀναλογίας 4,82 καὶ ἔτσι προέκυψαν τὰ 69.709 τεμάχια μετοχῶν εἰς τὴν Τράπεζα Πειραιῶς ΑΕ ἰδιοκτησίας μας. Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος μᾶς ἔδωσε 5,33333333 τεμάχια μετοχῶν δωρεά, τὸ ὑπόλοιπο ποσοστὸ τῆς μετοχῆς 0,6666667 ἀγοράστηκε ἀπὸ τὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία τὴν ἀρχὴ τοῦ ἔτους 2006 προκειμένου νὰ συμπληρώσει ἄλλη μία ἀκέραια μετοχὴ. Ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ΑΕ ἔκανε αὔξηση μετοχικοῦ κεφαλαίου μὲ ἀναλογία 20 νέες μετοχῆς γιὰ κάθε 9 παλαιῆς πρὸς 2 ΕΥΡΩ ἕκαστη. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία συμμετεῖχε καὶ μὲ τὸ ποσὸ 14.222,00 ΕΥΡΩ ἀπέκτησε 7.111 τεμάχια νέων μετοχῶν.
15. ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ: Στὴν ὁμάδα αὐτὴ τῶν λογαριασμῶν ἀναγράφονται, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπο Ταμείου τῆς 31.12.2005, καὶ τὰ ὑπόλοιπα τῶν λογαριασμῶν ταμειυτηρίου ὄψεως καὶ προθεσμιακῶν καταθέσεων τῆς Α.Ε. σὲ διάφορες Τράπεζες. Τὸ ὕψος τῶν διαθεσίμων τῆς 31.12.2005 ἀνέρχεται

σὲ 15.045.671,49 ΕΥΡΩ.

16. ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ: Στὸν λογαριασμὸ αὐτὸ ἀναγράφονται τὰ ἔσοδα τὰ ὅποια θὰ εἰσπραχθοῦν τὸ ἔτος 2006.

ΠΑΘΗΤΙΚΟ

1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ἡ ΚΑΘΑΡΗ ΘΕΣΗ: Ἀπεικονίζει τὴν καθαρὴ περιουσία τῆς Α.Ε. κατὰ τὴν 31.12.2005, ὅπως αὐτὴ προκύπτει ἂν ἀπὸ τὸ Σύνολο τοῦ Ἑνεργητικοῦ 20.996.918,64 ἀφαιρέσουμε τὸ Καθαρὸ Παθητικὸ 16.737.822,73. Ἡ καθαρὴ θέση τῆς 31.12.2005 ἀνέρχεται σὲ 4.259.095,91 ΕΥΡΩ.
2. ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΧΡΕΟΓΡΑΦΩΝ: Ὁ λογαριασμὸς αὐτὸς προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀναπροσαρμογὴ καὶ τὴν τακτοποίησιν τῆς ἀξίας τῶν χρεογράφων κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ κατὰ τὸ ἔτος 2005. Προορισμὸς εἶναι ἡ κάλυψη ζημιῶν ἀπὸ ἐνδεχόμενὴ μεταβολὴ τῆς τιμῆς τους κατὰ τὴν ἐξόφλησιν. Τὸ ἔτος 2005 ὁ λογαριασμὸς αὐτὸς προσαυξήθηκε μὲ τὸ ποσὸ τῶν 29,87 ΕΥΡΩ ἐκ τῆς ἀξίας τῶν δωρεὰν μετοχῶν ποὺ ἐδόθησαν ἀπὸ τὴν Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος.
3. ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ ΑΠΟ ΠΩΛΗΣΗ ΑΚΙΝΗΤΩΝ: Στὸν λογαριασμὸ αὐτὸ περιλαμβάνεται ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς τιμῆς πώλησης ἀκινήτων μας καὶ τῆς ἐγγεγραμμένης στὰ βιβλία τῆς Ἑταιρείας ἀξίας τῶν ἀκινήτων αὐτῶν.
4. ΠΙΣΤΩΤΕΣ: Στὴν ὁμάδα αὐτὴ τῶν λογαριασμῶν ἐμφανίζονται οἱ ὑποχρεώσεις τῆς Α.Ε. πρὸς τὸ Δημόσιο ἀπὸ παρακρατηθέντες φόρους, περιλαμβανομένου καὶ τοῦ ΦΕΠ (φόρου εἰσοδήματος περιουσίας), ἀποδοτέους ἐντὸς τοῦ 2006, ἀπὸ κρατήσεις ὑπὲρ ΙΚΑ μηνὸς Δεκεμβρίου καὶ δώρου Χριστουγέννων 2005, ἀποδοτέες τὸ 2006, καὶ ἀπὸ εἰσπραχθεῖσες ἐγγυήσεις ἀπὸ τοὺς ἐνοικιαστῆς ἀκινήτων μας.
5. ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΣ: Στὸν λογαριασμὸ αὐτὸ ἀπεικονίζεται ἡ ὑποχρέωσις τῆς Α.Ε. σὲ διάφορους προμηθευτές.
6. ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΕΡΓΩΝ: Στὴν ὁμάδα αὐτὴ τῶν λογαριασμῶν ἀπεικονίζονται τὰ ὑπόλοιπα τῶν διαφορῶν πιστώσεων ποὺ

χορηγήθηκαν από το Δημόσιο και από άλλους φορείς στην Α.Ε. για τη χρηματοδότηση διαφόρων μεγάλων έργων.

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΤΑΞΕΩΣ ΧΡΕΩΣΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ. Μὲ τοὺς λογαριασμοὺς αὐτοὺς ἐπιτυγχάνεται ἡ ἄμεση πληροφόρηση τοῦ ὕψους τῶν δαπανῶν ἀνὰ ὑποέργο τοῦ ἔργου «Ψηφιοποίηση καὶ Διάθεση τοῦ Ἔργου τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας». Οἱ δαπάνες τοῦ προγράμματος ἐμπεριέχονται στὰ ἔξοδα τῶν ἀποτελεσμάτων χρήσεως.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ 2005

ΕΣΟΔΑ. Τὰ πάσης φύσεως ἔσοδα τῆς Α.Ε. κατὰ τὸ ἔτος 2005 ἀνῆλθαν σὲ 1.422.922,97 ΕΥΡΩ. Στὸ ποσὸ αὐτὸ περιλαμβάνονται καὶ 2.740,12 ΕΥΡΩ ποὺ ἀντιστοιχοῦν σὲ δεδουλευμένους τόκους προθεσμιακῶν καταθέσεων μὴ εἰσπραχθέντας τὸ 2005 καὶ εἰσπρακτέους τὸ ἐπόμενο ἔτος κατὰ τὴν ἐξόφληση τῶν διαφόρων τίτλων. Συνεπῶς τὰ πραγματικὰ εἰσπραχθέντα ἔσοδα ἀνῆλθαν σὲ 1.420.182,85 ΕΥΡΩ.

ΕΞΟΔΑ. Τὰ πάσης φύσεως ἔξοδα (δαπάνες) τῆς Α.Ε. διακρίνονται σὲ δύο μεγάλες κατηγορίες: στὶς δαπάνες ἐκπλήρωσης τοῦ σκοποῦ τῆς Α.Ε. καὶ στὶς λειτουργικὲς δαπάνες. Οἱ δαπάνες (ἔξοδα) ἔτους 2005 ἀνῆλθαν σὲ 1.326.585,95 ΕΥΡΩ.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Εὐχαρίστως ἀναφέρουμε στοὺς ἐταίρους ὅτι, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τὸν ὁποῖο διενεργήσαμε, τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐφαρμόζει μὲ σταθερότητα καὶ συνέπεια συνετὴ πολιτικὴ ὡς πρὸς τὴ διαχείριση τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Ἰδρύματος, τὴ διεξαγωγὴ τῶν ἀνασκαφῶν, τὴν αὔξηση τῶν δημοσιευμάτων, τὸν πλουτισμὸ τῆς Βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Ἀρχείου καὶ τὴν ἐκπόνηση μεγάλων ἀρχαιολογικῶν καὶ ἀρχαιογνωστικῶν ἔργων. Στὸ ἔργο αὐτὸ συμπαρίσταται τὸ προσωπικὸ τῆς Ἑταιρείας μὲ γνώση, ἰκανότητες καὶ προθυμία. Πολύτιμη ὑπῆρξε ἡ βοήθεια τοῦ Ὁρκωτοῦ Ἐλεγκτῆ στὴ διεξαγωγὴ τῆς οἰκονομικῆς διαχείρισης.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		
ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		1.560.679,18
Γήπεδα	393.248,85	
Κτίρια Ἀποσβ.	15,84	
Ἐγκαταστάσεις κτιρίων	662.314,32	
Μηχανολογικὸς ἔξοπλισμὸς	0,01	
Μεταφορικὰ μέσα	1.513,68	
Ἀκιν/σεις ὑπὸ ἐκτέλεση - Κτιρίου Λ. Συγγροῦ	359.689,15	
Ἐπιπλα καὶ λοιπὸς ἔξοπλισμὸς	90.429,37	
Βιβλία ἀποθέματος (ἐκτὸς συναλλαγῆς)	8.804,11	
Βιβλία Βιβλιοθήκης	<u>44.663,85</u>	
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		1.823.651,33
ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ		
Βιβλία πρὸς διάθεση (βιβλία ἀπογραφῆς)	1.625.924,56	
Βιβλία πρὸς διάθεση ἔκδοσης 2005	156.500,48	
Βιβλία ὑπὸ ἔκδοση	<u>41.226,29</u>	
ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ		632.884,46
Πελάτες	6.799,97	
Χρεῶστες	<u>626.084,49</u>	
ΧΡΕΟΓΡΑΦΑ		1.912.094,28
ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ		15.045.671,49
Ταμῆο	22.522,73	
Καταθέσεις ταμιευτ. καὶ προθεσμίας	<u>15.023.148,76</u>	
ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟΙ ΛΟΓ. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ		21.937,90
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ		<u>20.996.918,64</u>
ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΤΑΞΕΩΣ ΧΡΕΩΣΤΙΚΟΙ		
Διάφοροι λογ/σμοὶ πληροφοριῶν χρεωστικῶν		22.497,34

ΕΤΑΙΡΕΙΑ

31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2005

ΠΑΘΗΤΙΚΟ		
ΚΕΦΑΛΑΙΟ		
Ύφιστάμενο κατά την 31.12.2005		4.259.095,91
ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ		2.114.065,19
Διαφορά άποτίμησης χρεογράφων	626.061,69	
Άποθεματικό από πώληση ακινήτου	<u>1.488.003,50</u>	
ΠΙΣΤΩΤΕΣ		136.724,12
Ύποχρεώσεις από φόρους και τέλη	64.237,52	
Άσφαλιστικοί οργανισμοί - ΙΚΑ	42.179,20	
Πιστωτές διάφοροι	<u>30.307,40</u>	
ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΣ		9.706,41
ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΕΡΓΩΝ		14.477.327,01
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ		<u>20.996.918,64</u>
ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΤΑΞΕΩΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ		
Διάφοροι λογ/σμοί πληροφοριών χρεωστικοί		22.497,34

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ΕΞΟΔΑ		
ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗΣ ΣΚΟΠΟΥ		153.828,73
Πρόγραμμα άνασκαφών	15.000,00	
Πρόγραμμα δημοσιεύσεων	31.703,13	
Ψηφιοποίηση και Διάθεση Έργου τής ΑΕ	22.497,34	
Άξιοποίηση Αρχείου	22.288,11	
Ξενώνες	1.199,56	
Σχολή Διδασκαλίας Ιστορίας τής Τέχνης	12.885,10	
Δωρεάν διατεθειτες εκδόσεις	17.407,49	
Οικονομικές ενισχύσεις έπιστημονικού σκοπού	<u>30.848,00</u>	
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ		1.172.757,22
Άποδοχές προσωπικού (έπιστημ. και διοικητ.)	617.656,30	
Έργοδοτικές εισφορές	168.948,88	
Άποσβέσεις	96.774,31	
Φόροι και τέλη	7.181,41	
Δαπάνες ακινήτων	16.215,88	
Τμήμα Κύπρου	10.109,07	
Γενικά έξοδα	<u>255.871,37</u>	
Υπόλοιπο πρὸς έξίσωση		96.337,02
ΣΥΝΟΛΟ		<u><u>1.422.922,97</u></u>

Ό Πρόεδρος
ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ Π. ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Άθηναι,
Ό Γενικός Γραμματεὺς
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Χ. ΠΕΤΡΑΚΟΣ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟΥ ΟΡΚΩΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ

Έλέξαμε τις άνωτέρω Οικονομικές Καταστάσεις τής Άρχαιολογικής Έταιρείας, τής χρήσεως πὸ ἔληξε τὴν 31η Δεκεμβρίου 2005. Η εὐθύνη τής σύνταξης τῶν οικονομικῶν καταστάσεων βαρύνει τὴν Διοίκηση τής Έταιρείας. Η δική μας εὐθύνη περιορίζεται στὴν διαμόρφωση καὶ τὴ διατύπωση γνώμης ἐπὶ τῶν οικονομικῶν καταστάσεων, ἔδραιωμένης στὸν διενεργηθέντα ἔλεγχο. Ό ἔλεγχός μας διενεργήθηκε σύμφωνα με τὰ Ἑλληνικά Έλεγκτικά Πρότυπα, πὸ εἶναι ἑναρμονισμένα με τὰ Διεθνή Έλεγκτικά Πρότυπα. Τὰ Πρότυπα αὐτὰ ἀπαιτοῦν τὸ σχεδιασμὸ καὶ τὴν ἐκτέλεση τοῦ ἐλεγκτικοῦ ἔργου κατὰ τρόπο πὸ διασφαλίζει με εὐλογη βεβαιότητα ὅτι οἱ οικονομικές καταστάσεις εἶναι ἀπαλλαγμένες ἀπὸ οὐσιώδεις ἀνακρίβειες καὶ παραλείψεις. Ό ἔλεγχος περιλαμβάνει τὴν ἐξέταση, σὲ δειγματοληπτικὴ βάση τουλάχιστον, ἀποδεικτικῶν στοιχείων πὸ ὑποστηρίζουν τὰ ποσὰ καὶ τὴς πληροφορίες πὸ περιλαμβάνονται στὴς οικονομικές καταστάσεις. Ἐλήφθησαν ἐπίσης ὑπόψη καὶ οἱ διατάξεις τοῦ *Όργανισμοῦ* καὶ τοῦ *Όικονομικοῦ Κανονισμοῦ*

ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΧΡΗΣΕΩΣ 2005

ΕΣΟΔΑ	
Μισθώματα ακινήτων	243.442,73
Μισθώματα αιθουσών διαλέξεων - δεξιώσεων	6.450,00
Σχολή Διδασκαλίας Ίστορίας τής Τέχνης	36.870,00
Δωρεές διαφόρων	134.718,00
Έπιχορηγήσεις κρατικές	304.000,00
Έπιχορηγήσεις ΥΠΠΟ για Ψηφιοποίηση και Διάθεση τής ΑΕ	100.400,00
Έπιχορηγήσεις από ΟΠΑΠ/ΛΟΤΤΟ	66.000,00
Έπιχορηγήσεις - Δωρεές Τμήματος Κύπρου	
Συνδρομές Έταίρων	8.540,00
Τόκοι προθεσμιακών καταθέσεων	59.279,09
Τόκοι καταθέσεων λογαριασμών ταμειυτηρίου	3.098,33
Τόκοι χορηγημένων δανείων	13,50
Έσοδα κληροδοτημάτων	13.000,00
Μερίσματα μετοχών Ε.Ε.Ε.Χ.	57.120,00
Μερίσματα μετοχών Ε.Τ.Ε.	145.125,60
Μερίσματα μετοχών Τραπέζης τής Ελλάδος	45,60
Μερίσματα μετοχών Α.Τ.Ε.	
Καθαρά έσοδα πώλησης βιβλίων	60.661,47
Διάφορα έσοδα	184.158,65
ΣΥΝΟΛΟ	<u>1.422.922,97</u>

31 Δεκεμβρίου 2005

'Η Προϊσταμένη του Λογιστηρίου

ΕΛΕΝΗ Γ. ΒΑΖΑΚΗ

τής Έταιρείας. Πιστεύουμε ότι ο έλεγχος, που διενεργήθηκε παρέχει έπαρκή βάση για τη διαμόρφωση τής γνώμης μας. Κατά την γνώμη μας, οι προαναφερόμενες οικονομικές καταστάσεις άπεικονίζουν άκριβοδίκαια την οικονομική θέση τής Έταιρείας κατά την 31/12/2005 και τα άποτελέσματα των έργασιών τής χρήσεως που έληξε αυτή την ήμερομηνία, σύμφωνα με τα Λογιστικά Πρότυπα που προδιαγράφονται από την Έλληνική νομοθεσία. Σχετική αναλυτική έκθεση έλέγχου επί των άνωτέρω οικονομικών καταστάσεων θα διαβιβαστεί στη Διοίκηση τής Αρχαιολογικής Έταιρείας.

'Αθήναι, 21 'Απριλίου 2006

BKR ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ Α.Ε.

'Ορκωτοί Έλεγκτές Λογιστές - Σύμβουλοι Έπιχειρήσεων

'Ανεξάρτητο Μέλος τής BKR INTERNATIONAL

INTERNATIONAL NETWORK OF

ACCOUNTANTS AND AUDITORS

'Ο 'Ορκωτός Έλεγκτής

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΚΟΚΚΑΛΗΣ

Α.Μ. ΣΟΕΛ 16031

ΠΡΟΤΑΣΗ: Ἀπὸ τὸν ἔλεγχον ποὺ διεξήχθη ἐπιβεβαιώθηκαν τὰ ἀναφερόμενα στὸν Ἰσολογισμὸ ὑπόλοιπα τῶν λογαριασμῶν, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ὀρθότητα καὶ ἀκρίβεια στὴν τήρηση τῶν βιβλίων καὶ στοιχείων. Οἱ δαπάνες ποὺ ἔγιναν συνοδεύονται ἀπὸ πλήρη καὶ νόμιμα δικαιολογητικὰ καὶ εἶναι μέσα στὰ ὅρια τῶν πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Δὲν διαπιστώθηκε καμιά παράλειψη, ἀνωμαλία ἢ διαχειριστικὴ ἀταξία καὶ προτείνουμε τὴν ἀπαλλαγὴ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἀπὸ κάθε εὐθύνη.

Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΟΥ – ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΔΕΚΟΥΛΑΚΟΥ –
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ – ΜΑΡΙΑ ΠΙΠΙΑΝ – ΜΕΛΠΩ ΠΩΛΟΓΙΩΡΓΗ

Μὲ τὸ πέρασ τῆς ἀνάγνωσης τῆς ἔκθεσης ὁ Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου κ. Σπηλιωτόπουλος διετύπωσε παρατηρήσεις γιὰ τὸν ἰσολογισμό. Ὁ ἰσολογισμὸς ἔχει καταρτιστεῖ σύμφωνα μὲ τὶς λογιστικὲς ἀπαιτήσεις, ὄχι σύμφωνα μὲ τὴν πραγματικὴ περιουσιακὴ κατάσταση τῆς Ἐταιρείας. Τὰ οἰκόπεδα ἀναγράφονται μὲ τὴν τιμὴ κτήσεως, ἐπομένως ἡ περιουσία τῆς Ἐταιρείας εἶναι πολλαπλάσια τῆς ἐμφανιζόμενης. Ἀναφέρεται ἐπίσης στὸν ἰσολογισμό ὅτι σήμερον τὰ κτίρια ἔχουν ἀποσβεσθεῖ, ἐνῶ τὸ κτίριο τῆς Λεωφόρου Συγγροῦ δὲν ἔχει ἀκόμη χρησιμοποιηθεῖ. Ὁ ἰσολογισμὸς δὲν εἶναι λανθασμένος, ἀλλὰ ἀκολουθεῖ λογιστικοὺς κανονισμοὺς. Ἡ Ἐταιρεία δὲν ἔχει κερδοσκοπικὸ σκοπὸ, δὲν παρουσιάζει δὲ ἔλλειμμα, καὶ ὑπάρχει μεγάλη ἐλπίδα νὰ ἔχει σημαντικὸ ἀποθεματικὸ τὸ 2006. Ἦδη ὑπάρχει ἀποθεματικὸ καὶ ἔχει κατατεθεῖ στὸ Ταμεῖο Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων, τὸ ὁποῖο δίνει καὶ τὸ μεγαλύτερο ἐπιτόκιο.

Ὁ κ. Δανιὴλ ζήτησε νὰ πληροφορηθεῖ ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦ Τμήματος τῆς Ἐταιρείας στὴν Κύπρο.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ἔδωσε τὸ λόγο στὸν Γενικὸ Γραμματέα γιὰ νὰ ἀπαντήσῃ. Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς μνημόνευσε τὴν συναίνεση τοῦ τέως Ὑφυπουργοῦ Πολιτισμοῦ κ. Τατούλη γιὰ τὴν ἐπαναλειουργία τοῦ Τμήματος, καθὼς καὶ στὰ σχετικὰ ἔγγραφα ποὺ ἔχουν γίνῃ πρὸς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴ

Κύπρου ἀπὸ τὸ ΥΠΠΟ καὶ τὴν Ἐταιρεία. Πρὸς τὸ παρόν, εἶπε, ὑπάρχει φάση ἀναμονῆς, ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ δὲν ἔχει ἀκόμη ἀπαντήσει, διότι ἐπικεῖται ἐκλογὴ νέου ἀρχιεπισκόπου. Τὰ ζητήματα πάντως ἔχουν διευθετηθεῖ μεταξύ Ὑπουργείου καὶ Ἐταιρείας. Ὁ κ. Δανιὴλ προσέθεσε ὅτι ἡ περίοδος εἶναι κατάλληλη, καὶ θὰ φροντίσει καὶ ὁ ἴδιος νὰ ἐξετάσει τὰ περὶ Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἐπειδὴ εἶχε ἐξαντληθεῖ ἡ Ἡμερήσια Διάταξη, ὁ Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ζήτησε ἀπὸ τοὺς ἐταίρους νὰ εἰποῦν ἂν ἀπαλλάσσεται τὸ Συμβούλιο ἀπὸ τὴν εὐθύνη τῆς διαχείρισης τοῦ 2005. Ἡ Συνέλευση μὲ ἀνάταση τῶν χειρῶν ἀπήλλαξε ὁμόφωνα τὸ Συμβούλιο ἀπὸ κάθε εὐθύνη γιὰ τὴ διαχείριση τοῦ 2005. Ὁ Πρόεδρος εὐχαρίστησε τοὺς ἐταίρους γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴ συμμετοχὴ τους στὴ συνεδρία καί, πρὶν λύσει τὴ συνεδρίαση, ἀνακοίνωσε τὰ ὀνόματα τῶν μελῶν τῆς νέας Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας, καθὼς καὶ τὸν ἀριθμὸ τῶν ψήφων ποὺ ἔλαβε ὁ καθένας. Ψήφισαν 70 (ἓνας φάκελλος βρέθηκε κενός)· ἔλαβον: Ἀλέξανδρος Γούναρης 64, Στέφανος Ἡμελλος 63, Μαρίνα Λυκιαρδοπούλου 63, Φανουρία Δακορώνια 61, Δημήτριος Κοζομπόλης 60, Νικόλαος Γκιολῆς 2, Πάντος Πάντος 1, Ἀλκησις Χωρέμη 1.

Ὁ Πρόεδρος
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΡΙΜΠΙΑΣ

Ἡ Ἀντιπρόεδρος
ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΗΛ ΣΚΟΡΔΑ

Ἡ Α΄ Γραμματεὺς
ΕΥΓΕΝΙΑ ΒΙΚΕΛΑ

Ἡ Β΄ Γραμματεὺς
ΠΗΝΕΛΟΠΗ ΑΓΑΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΩΡΕΕΣ

Ἡ καθηγήτρια τοῦ Πανεπιστημίου κυρία Μαρία Παντελίδου Γκόφα προσέφερε στήν Ἑταιρεία ιδιαίτερα σημαντικό χρηματικό ποσό.

Ὁ Ἀκαδημαϊκός κ. Σπύρος Ἰακωβίδης προσέφερε στήν Ἑταιρεία ιδιαίτερα σημαντικό χρηματικό ποσό.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

KEVIN CLINTON

ELEUSIS

THE INSCRIPTIONS ON STONE

DOCUMENTS

OF THE SANCTUARY OF THE TWO GODDESSES

AND PUBLIC DOCUMENTS OF THE DEME

686 ἐπιγραφές

520 σελίδες - 307 πίνακες

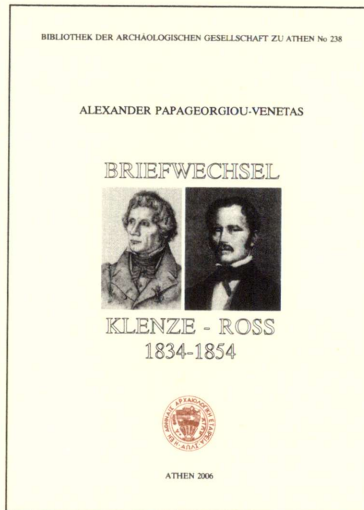
Σχήμα 21×28 ἐκ.

Διατίθεται στήν Ἀρχαιολογική Ἑταιρεία, Πανεπιστημίου 22, Ἀθήνα 106 72,
τηλ. 210 3625531 - Fax 210 3644996 - archetai@otenet.gr - www.archetai.gr
Ἀποστέλλεται ἐπίσης ἐπὶ ἀντικαταβολῆ, κατόπιν παραγγελίας.

ALEXANDER PAPAGEORGIOU-VENETAS

BRIEFWECHSEL KLENZE - ROSS

1834-1854

INHALTSVERZEICHNIS

Vorwort des Herausgebers

Geleitwort

Einleitung

A. Kritische Präsentation des Briefwechsels

B. Die Briefe

Auflistung der Briefe und deren zeitliche Korrespondenz

Liste der häufigsten Abkürzungen

Die Briefe

Thematisches Verzeichnis wichtiger Aussagen der Briefe

Namensverzeichnis

C. Die Abbildungen

Abbildungsverzeichnis

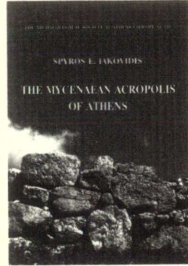
Σχήμα 17×24 εκ. Σελ. 260 - Εικόνες 69

Διατίθεται στην 'Αρχαιολογική Έταιρεία, Πανεπιστημίου 22, 'Αθήνα 106 72,
τηλ. 210 3625531 - Fax 210 3644996 - archetai@otenet.gr - www.archetai.gr

'Αποστέλλεται επίσης επί αντικαταβολή, κατόπιν παραγγελίας.

SPYROS E. IAKOVIDIS

THE MYCENAEAN ACROPOLIS OF ATHENS

CONTENTS

Preface to the English edition

Preface

Introduction

PART ONE: THE MYCENAEAN ACROPOLIS IN THE ANCIENT SOURCES
AND IN THE BIBLIOGRAPHY

The ancient sources

Excavations and research

The Mycenaean Acropolis in the bibliography

Conclusions

PART TWO: THE MYCENAEAN ACROPOLIS ON THE BASIS OF THE FINDS

The rock

The Acropolis during Pre-Mycenaean times

The Mycenaean period

I. The Late Helladic remains on the Acropolis

II. The building phases

1. The first phase

2. The second phase

3. The third phase

The top of the rock

The Pelargikon

The slopes

The third phase as a whole

Chronology

III. Construction methods

EPILOGUE: THE ACROPOLIS OF ATHENS IN RELATION
TO THE OTHER MYCENAEAN CITADELS

Appendix I: Ancient testimonia – Appendix II: The pottery sherds – List of Illustrations –
Abbreviations - Bibliography – Index

Σχήμα 17×24 έκ. Σελ. 302 - Εικόνες 54 - Σχέδια 39

Διατίθεται στην 'Αρχαιολογική Έταιρεία, Πανεπιστημίου 22, 'Αθήνα 106 72,
τηλ. 210 3625531 - Fax 210 3644996 - archetai@otenet.gr - www.archetai.gr

'Αποστέλλεται επίσης επί αντικαταβολή, κατόπιν παραγγελίας.